

GEBRUIK,
ÉN
MISBRUIK
DES
TOONEELS,

DOOR
A. PÉL S.

NIL.VOLENTIBUS.ARDUUM

TE AMSTERDAM,

By ALBERT MAGNUS, op de Nieuwen Dyk, in den Atlas,
by Dirk van Haffelts Steeg. 1681.

Mét Privilègie.

GEBRÜDER

BR

MISERERE

DE

TOURNAI

ET VOUS

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through or a second page's content.

C O P Y E

Van de

P R I V I L E G I E .

DE Staten van Holland ende Westvrielandt doen te weten. Alsoo Ons vertoont is by eenige Liefhebbers van de Nederduytsche Tael en Poëzy, hoe dat sy al voor eenige Jaren, na het voorbeeld van de Italiaensche en Fransche Academien, t'Amsterdam opgerecht hadden, een Konstgenootschap onder de Prent en Sinspreuke van *NIL VOLENTIBUS ARDUUM*, waer in dagelijks gearbeyt was, en noch wiert, tot voortsettinge van onse Taalen Dichtkunst, gelijk ook al eenige werkjens, nu en dan daar van in 't licht gekomen, en door den druk gemeengemaakt waren; en dewyl van tyt tot tyt uytgeven souden worden grootere werken, die by dat Konstgenootschap, sommige reets gemaakt, sommige noch onder handen waren, waar toe het selve boven haar tyt en arbeyd, noch groote kosten tot den druk, en wat daar meer toe behoort, soude moeten doen, en vermits ook niet sonder grote reden gevreesd wiert, dat al 't gene van eenigh belang zynde, by het selve Konstgenootschap uytgegeven soude worden, aanstonts door andere soude mogen werden naagedrukt, en sonder eenige opmerkingh, veel min naauwkeurigheyt der Spelling oft nettigheyt der Tale, aan al de wereltd gemeen gemaakt, waar door het goede Insigt tot opbouwing der Nederduytsche Taale, ende voortsettinge van de welsprekentheyt in de selve verhindert, en de lust om daar in voort te gaan aan het voorsyde Konstgenootschap soude benomen worden: soo hadde sich het selve Konstgenootschap genootsaakt gevonden, om sich te keeren tot Ons, ootmoedelyk verfoekende, dat het Ons gelieven mogte haar te begunstigen alle de werken, die uit het selve Konstgenootschap in 't licht gebraght souden worden, met ons Octroy voor 20 jaren langh, en onder soodanige straffe tegen de geene, die deselve souden nadrukken, verkopen, oft elders naagedrukt, in dese Onse Provincie voeren om te verkoopen, als het Ons soude gelieven goet te vinden: SOO IS 't, dat Wy, de Sake en 't Verfoek voorsz. overgemerkt hebbende ende genegen wesendeter bede van de Supplianten, uyt Onse rechte wetenschap, Souveraine macht ende autoriteyt de selve Supplianten geconsenteert, geaccordeert, en geostroyeert hebben, consenteeren, accordeeren, ende Octroyeeren mits desen, dat zy gedurende den tydt van vyftien eerstkommende Jaren, de werken by het voornoemde Konstgenootschap onder den Tytul van *NIL VOLENTIBUS ARDUUM* gemaakt werdende oft alreede zynde, binnen den voornoemden Onsen Lande alleen sullen moogen drukken, uytgeeven ende verkoopen, ver-
biedende

biedende daarom allen ende eenen yegelyken , de selve werken na te drukken , of te elders naagedrukt binnen Onsen Lande te brengen , uyt te geven of te verkoopen , op de verbeurte van alle de naagedruckte , ingebringte of te verkofte Exemplaren , ende een boete van drie hondert guldens daar en boven te verbeuren , te appliceren een derde part voor den Officier die de calange doen sal , een derde part voor den Armen der plaatsē daar het casus voorvallen sal , ende het resteerende derde part voor de Supplianten. Alles in dien verstande , dat Wy de Supplianten , met desen Onsen Oôtroye alleen willende gratificeren tot verhoedinge van hare schade door het nadrukken van de voorz. Werken , daar door in geenigen deele verstaan , den Inhoude van dien te autoriseren of te advouëren , ende veel min het selve onder Onse protectie ende bescherminge eenig meerder credit , aansien of te reputatie te geven ; Nemaar den Supplianten in cas daar in iets onbehoorlyks soude mogen influeren , alle het selve tot haren lasten sullen gehouden wesen te verantwoorden , tot dien eynde wel expreffelyk begeerende ; dat by aldien sy desen Onsen Oôtroye voor de selve Werken sullen willen stellen , daar van geene geabbrevieerde of te gecontraheerde mentie sullen mogen maken ; Nemaar gehouden sullen wesen , het selve Oôtroey in 't geheel , en sonder eenige Omiffie daar voor te drukken , op peene van het effect van dien te verliefen. Ende ten eynde de Supplianten desen Onsen consente en Oôtroye mogen genieten naar behooren , lasten wy a en ende eenen yegelyken , dat sy de Supplianten van den inhoudt van desen doen laten ende gedogen , rustelyk , vredelyk ende volkomentlyk genieten ende gebruyken , cesserende alle beleg ende wederleggen ter contrarie. Gedaan in den Hage onder Onsen grooten Zegele hier aan doen hangen , den XV Maart , in 't Jaar onses Heeren en Zaligmakers duysent ses hondert seven en seventigh.

A. Br. d'ASPEREN,
1677.

Ter Ordonnantie van de Staten

HERBERT van BEAUMONT.
1677.

Het KONSTGENOOTSCHAP heeft het récht van de bovenstaande PRIVILEGIE, aangaande HET GEBRUIK ÉN MISBRUIK DES TOONEELS, vergund aan ALBERT MAGNUS, Boekverkooper tót Amsterdam.

In Amsterdam den 2 van Sprókkelmaand, 1681.

GEBRUIK,

É N

MISBRUIK

D E S

TOONEELS.

Elyk een Minnaar, van zyn' Minnarés geschei-
den,

Onweetend, waar zy is, en óf hy langzal bei-
den,

Eer hy haar, die hém loont mét liefde, wéder
ziet,

Eene onuitspreekb're vreugd in zyne ziel geniet;

Als hém een vader, ófeen voogd van zyn' beminde

Verzoekt by toeval, dat hy zich geneegen vinde,

Om tót gezélschap, tót vermaak, óf tydverdryf

Eens méé te trékken na de plaats van haar verblyf:

Mét éven zulk een' vreugd, gepast op myn verlangen,

Héb ik van hooger'hand de lieve last ontfangen,

Die my tót schryven noopt, waar in het goed, én kwaad,

Dat veele zéggen van het Schouwtooneel, bestaat.

A

'kHéb

'k Héblang die stóf doorzócht in veel' verachte boeken,
 Hoewél hoognoodige, én gevonden na lang zoeken,
 Waar't schulde, dat het meeste, én zélfs het béste deel
 Der ménfchen in déze eeuw zo régen het tooneel
 Gekant is, daar altyd de meesten, én de bésten
 Zo vérr'verschillen; én 'k bèn bly, dat ik ten lésten
 Het goed geluk héb aangetroffen om 't gemeen
 Myne ondervinding méê te deelen, én mét één
 Te toonen, dat de tyd, die daar in is versleeten,
 Heel wél besteed, én niet onnut verspild moet heeten.

Niet min verheugt me, én veel' zeer eerelyke liên,
 Mét my voor zóttén van liefhébbers aangezien,
 Dat déze ontvouwing, aanbevolen myner péne,
 Ontdékken zal, dat ons de waereld béter kénne;
 Want zéker zyn wy mét de meeste ménfchen in
 Eene and're, wy zyn mét de béste in ééne zin;
 Omdat de béste alleen het Schouwtooneel verachten
 Om 't Misbruik, én de meeste, omdat men hunn' gedachten
 Heeft ingenomen mét vooroordeel, dat geen goed
 Kan zyn in zaaken, daar men zich voor wachten moet.

Die zich voor 't vuur niet wacht, zal zich éléndig branden:
 Men wachte zich niet van het water, heele landen
 Zal't maaken tót eene ongemeeten' waterplas;
 Gelyk 't verwaarloosd vuur légt heele stéên in de asch.
 En 't één, én 't ander heeft Natuur ons niet gegeven
 Tót ons vermaak, maar is noodzaaklyk in dit leeven.
 De wyn, die 't lichchaam heelt, én vreugd wékt in de geest,
 Verschépt ons, wacht men zich daar voor niet, in een beest.
 Der dingen nut, én waerde is in 't gebruik; daartégen
 Der dingen schade, én schande in 't kwaad gebruik gélegen.
 Dus geeft het goed Gebruik, óf 't Misbruik ook geheel
 De lóf, óf laster aan het Schouwspél, én Tooneel.

En was het Schouwspél door een langzaam aangewénnen
 Van kwaade zéden ('t wélk ik gansch niet wil ontkénnen)
 Zo zeer misbruikt, dat élk daar op mét réden schéldt,
 't Was dan hoognoedig, dat het éndlyk wierd herstéld.

De réden nu van dat mispryzen, van dat pryzen,
 En die hérstélling is myne inzicht aan te wyzen.

'k Voorzie wél, dat ik in zo nét'lig een geval
 Bespótting, ondank, én verwyt behaalen zal
 In veeler licht geraakte, én onbezonnen'zinnen,
 Zo wél die 't Schouwtooneel verachten, als beminnen.
 En dat ik, 't zy ik voor, óftégen 't Schouwspél spreek,
 Myn stoute hand, als in een vat vol add'ren steek,
 Wier bitse tanden (want het is dien beesten eigen)
 My mét gevaarelyke, én doodsche beetten dreigen;
 Maar 'k stél me heel geruést, dat geen vergiftig dier
 My kan beschadigen mét zyn besméttend vier;
 Wanneer het myne hand door Heeren vind bezwooren,
 Tot rédders van 't verval des Schouwtooneels verkooren.

Wat is tóch pryzfelyks in eenigander slag
 Van dichten, 't geen men niet van 't Schouwspél zéggen mag?
 Is niet in 't algemeen het inzicht, om de zéden ,
 En taal te schaaven door optooijen van de réden
 Mét ongewoone zwier van zéggen, maat, én trant?
 Ja komt het Schouwspél niet mét récht de hooge hand
 Van alle dichten toe? dewyl't, mét persoonaazjen
 Vertoond zynde op naar eisch beschilderde stéllaazjen,
 De zaaken nétter, én natuurelijker drukt
 In ons gemoed, én ons veel héviger verruést?
 O ja, voorzéker, én het is daar voor by de Ouden
 Van alle landen, van alle eeuwen ook gehouden;
 De réden, dat het zo genadiglyk bestraald,
 En overminlyk van de Grooten is onthaald,

Niet min in tréffelyk gestéelde Républyken,
 Als by de Koningen, én in de Koningryken.
 Want waar is land, indien men 'er sléchts ménfchen vindt,
 Hoe wild zy zyn, daar niet de dichtkunst wordt bemind?
 En waar is dichtkunst ooit gekweekt, daar boven allen
 Tooneelstóf niet en heeft aan oog, én oor gevailen?
 Haar' waerdigheid, én nut is tót aan 's waerelds énd;
 Haar' oudheid van 't begin der eeuwen af bekénd.

Ik zwyg van Arabiers, Egiptenaars, Chaldecuwen,
 En and're fakkels, én voorgangers der Hebreuwen;
 Ik zal eerbiediglyk voorbygaan, dat profheet
 Ezéchiél ook is geweest Tooneelpoët,
 En de uittógt van Góds vólk heeft spélsgewijs beschreeven;
 Ik zal het Hoogelied van Salomon, nóch 't leeven
 Van Jób aanroeren, schoon het beide op zulk een voet
 Omtrént gestéld is, als men een' Tooneelstuk doet.
 Het voegt niet diergelyk een' stóf te pas te bréngen,
 Om niet het heilige in 't onheilige te méngen.
 't Moet ons genoeg zyn, dat we alleenlyk de oorspronk van
 Het Schouwspél trékken uit het geen men weeten kan
 Van Grieksche schryvers, én Latynsche; én dat we ons houden
 Aan die voortréffelyke, én onnavólgbare Ouden.

Men zégt van Théspis, dat hy de eerste een zéker slag
 Van Treurdicht, onbekénd voorheen, óp wagens plag
 In alle plékken van zyn' landstreek om te voeren;
 En, zynen speelexen 't gelaat mét roode moeren
 Van wyn vermommende, zyn vaerzen zingen déé,
 En spreken. Æschylus bouwde eene vaste stéé
 Op lichte balkjens, én was vinder van tooneelen,
 Van gryns, én kleeding, én hoogdraavendheid in 't speelen.
 Op wélke voet de hooggeschoeide Sophoclés,
 En néffens hém de nét bespraakte Euripidés

Het Schouwspél zulk een' lóf, én luister déê verkrygen,
 Tót zulk een' hooge trap van eere, én aanzien stygen,
 Dat by den ouden Griek een' welgeboor'ne ziel
 Dier mannen lés voor wét, én spreuk voor Gódspraak hiel.
 Want zy mét déftige voorbeelden, héchte réden,
 En aangename styl veele ongerégeldheeden,
 En tógten ten gemoede uitdreeven, niet op de één,
 Of de ander mikkende; maar 't was in 't algemeen
 Uit éd'le drift, om élk te leeren, én believen,
 Als zy de deugden tót de hémel toe verhieven,
 En de ondeugd vloekten. Zo déde Epicharmus in
 Zyn' spélen méde, aan wien men de oorspronk, én 't begin
 Van 't Blyspél toefchryft: want al schérsend zonder steeken
 Wist hy der burg'ren kwaâ gewoontens, én gebréken
 Met groote vrucht, én vreugd op 't Schouwtooneel ten toon
 Te stéllen zonder eens byzond'ren haat, óf hoon.

Maar al te haastig is dat goed Gebruik vervallen;
 En meest in Blyspél, daar men onder schyn van mallen
 In 't eerst wél wat bedékt, én duister; dóch daar naar
 Malkand'ren mérkte, óf noemde, én schond in 't openbaar.
 En 't had nóch lydelyk geweest, waar' 't sléchts gebleeven
 By hén, wier érgelyk, én buitenspoorig leeven
 Om 't kwaad gevolgdus wél waerdig wierd bestraft:
 Want nimmer heeft de Griek behoorlyk raad geschapt
 In kwaade zéden; zo als naderhand te Romen,
 Om 's vólks baldaadig, én woest leeven in te toomen,
 Gebeurde; daar heel wél, én wyzfelyk de wét
 Op alle uitspoorigheid Tuchtmeesters heeft gezét.
 Maar 't zy 't hier haperde aan der laat're dicht'ren krachten;
 Of goede neiging, om door deugd na kunst te trachten;
 Het zy 't geschied is uit byzond're haat, óf wraak,
 Of lichtelyk ter gunst van 't graauw, dat mét vermaak

Zyne overheeden op het schérpst hoort overhaalen; (len.
 Geen ampt, geen' deugd ontwies der schouwspéldicht'ren smaa-
 De Héld Périclés, én de dapp're Brasidas,
 Schoon élk zyns vaderlands behoud, én luister was;
 De wyze Euripidés, ja Socratés, dier tyden
 Deugdspiegel, én sieraad; zy moesten alle lyden,
 Dat in het openbaar hunn' naam geschandvlékt is
 Door Aristophanés, Cratinus, Eupolis,
 En and're; wélke smét, licht nooit weér uit te wryven,
 Nóch kleeft in 's vólks vermoèn op all', die dichten schryven.

Toen 't Misbruik évenwél zo hoog liep, vond men goed
 De maat te stéllen aan dier dicht'ren overmoed.

Want alle schriften, daar byzond'ren zich beleedigd
 In vonden, moesten door den schryver zyn verdedigd
 Voor bank, én réchters; én wie geen voldoening gaf
 Aan zynen daager, kreeg stókflagen tót zyn' straf.

Ja, 't geen wél anders door de waereld heeft geklonken,
 De dichter Eupolis wierd in de zé verdrongen
 Door Alcibiadés, én and're, wélker faam
 Hy had bezoedeld door het schénden van hunn' naam.

Dus kwam 't, dat naderhand geen spélen, als voorheenen,
 Van waare, óf kortelings gebeurde stóf verscheenen;
 Maar dat de Treurstóf uit aaloude boeken wierd
 Gehaald, én 't Blyspél uit des dichters brein verzierd.

En échter kon men 't na dier tyden luim niet passén,
 Zo hévigh was de haat op 't schimpfchrift aangewassén.
 Indien in 't algemeen eene ondeugd wierd gedoemd
 In 't Spél, schoon niemand wierd gemeend, veel min genoemd,
 Eens ieders érgwaan, én voornaamelyk der Grooten
 Misduidde dat, als óf 't op hén was uitgeschooten;
 Elk, óf om zynent wil de stóf wierd uitgekipt,
 Als hymaar 't minste mét die misdaad was behipt.

Dus ging door 't Misbruik van het Schouwspél; 't geen te vooren
 De zweep der ondeugd was, ook 't goed Gebruik verlooren;
 Toen alle nuttigheid, als noodeloos, veracht,
 En meest om 't vólk vermaak te geeven wierd getracht;
 Wélk oogmérk, wélke wys der Grieken de Latynen
 Geheellyk volgden, toen zy hutin' tooneelgordynen
 Opschooven. 't Schémpen op byzond're wierd gedémp't,
 Ten minsten zélden, én zeer maatiglyk geschémp't,
 Tót dat de Eénhoofdigheid te Rome wierd herbooren,
 De Burgermeester zyn hoog aanzien had verlooren,
 En sléchts de naam behield. Want onder de opperdwang
 Der Keizeren raakte alle uitspoorigheid in zwang;
 Geen onbeschaamdheid, die mét woorden, én mét wérken
 Op 't vuilst niet wierd gepflegd, én buiten alle pérken,
 En paalen spatte; geen beschimpen, hoe 't ook neep,
 Of 't stond den Speeler vry; indien een woord, een' greep,
 En 'n kwinkslag; óf grimmas den Hóve sléchts behaagde.

Maar 't geen het Schouwspél heel veracht maakte, én verlaagde,
 Was de ongehoorde slag van wreedheid om 't vermaak
 Der Grooten ingevoerd; want zo vérr' was de smaak
 Dier kunst vervallen by Domitianus tyden,
 Dat een misdaadiger, die straf voor schuld moest lyden,
 Op 't Schouwtooneel, in plaats van 't openbaar Schavót,
 Verscheurd wierd van een' beer op 't Keizerlyk gebód.

't Is dan geen wonder, dat de Gódgeleerde vaders
 Der eerste Kristén' Kérke in hunn' gewyde bladers
 Zo hévig het Tooneel na keurig onderzoek
 Verdoemden, 't Spél den vólke afmaalden, als een vloek.
 Want zo de Heiden zélf die gruwelschool moest laaken
 Na réden, hoe veel meer moest haar een Kristén' wraaken;
 Dewyl geen Schouwspél ooit vertoond wierd; óf 't was in-
 Gestéld ter eere van een' dartele Gódin,

Of dronken' Góð op hunn' verdoemlijke ófferfeesten ;
 Daar al' die wilden, als onrédelyke beesten,
 In volle vrijigheid hunn' wélluft pleegden mét
 Gehuurde vrouwen op het wullepsch feestbankét.
 Tót wélk een cinde (óschrik!) die lichtekooijen zaten
 In 't spél op 't voortooneel, om geil, én uitgelaaten
 Hunn' waar te veilen, én te vénten na het spél,
 Als óf het gódsdienst waare, én bovenaardsch bevél.

Zo dat de kunst door die wanórde is ondergraaven
 Van tyd tót tyd ; én de éélste, én lóffelykste gaaven,
 Zo van wélsprekendheid, als stichting, zyn veracht ;
 Ja haar Gebruik in 't énd geheel tót niet gebragt,
 En diep gedompeld in vergeetelheid, toen Romén
 Van Hunnen, Góttén, én Wandaalen ingenomen,
 Door zyne onachtzaamheid, én eigen' schuld bézweek,
 En naauw de schaduw' van oud Romén meêr geleek.
 Toen alle kunsten door dat woeden, én vernielen
 In Romens zwaare smak gelykelyk vervielen.

Tót eindelyk het spél 't hoofd wéder boven stak
 Na meer dan duizend jaar verloopén' tyds ; én strak
 Omhélfd wierd, én onthaald, voornaamelyk in landen,
 Die overvloedigen van doorluchtige verstanden ;
 Waar onder Néderland geen and're landen wijkt,
 En zich mét réden by de béste vergelykt
 In liefde tót de kunst. Is buiten tégenspreken
 Onze aangeboorenheid tót dichten niet gebleeken
 By de oude Bélgen, eer eens Batoos krygsbannier
 Was opgerécht, en wy de naam van Batavier
 Ontfingen, in de félaanhitsende oorlógzangen
 Der Barden, voor den slag gezongen, én ontvangen
 Met groote eerbiedigheid, gelyk te dézer tyd
 Een moedigend gebéd in 't aangaan van een' stryd?

Ja zonder hulp van die Batavifche Poëten
 Was ménig duiftere eeuw nu heel, én al vergeeten
 In 's lands gheugboek; én een' groote fchat gemift,
 Die fédert uit de ftroom dier zangen is gevifcht.
 Want ieder zong ze, 't oudfte aan 't jongfte kind, de vader
 Den zoon, die and'ren voor; dus kroop het voort, én nader,
 En nader, was het iets onthoudens waerd, iets raars,
 Van hand tót hand, op onze oudoverbéftevaárs.

Die hulp déé Mélis Stókke in zyne Rymkronyken
 Zyn' mag're ftóf mét kleine omftandigheên verryken;
 En dag'lyks zingt men op der oude Bardèn trant
 Nóch liedekens van de oude, én jonge Hillebrand,
 Van Vélzen, Rypelmonde, én Raaphorft, én van Gélder,
 En Heerroom Knélis, by de boeren klaar, én hélder,
 Luidskeels ter borft uit mét een bly, óf droefgelaat,
 En vreugd, ófaandacht na de ftóf, daar 't lied op flaat.

Dus bleek, al waaren ze ongeoeffend in gefchriften,
 Der Bélgen liefde tót de Dichtkunft in de driften
 Van 't fnédig brein, dat fint, van tyd tót tyd gefterkt
 Door de oeff'ning, mét meêr vruchts gefpeeld heeft, én gewérkt.

Om wélke drift zo wél, alshéldenmoed te wétten,
 En kunst, én wapens beij gelyklyk voort te zétten,
 De Landsheer groote, én veel' voorréchten toegestaan,
 En mild gefchonken heeft aan zynen onderdaan;
 Als blykt op Doelens, én op Rédenrykers kamers.
 Ook was'er in die tyd niet noodigers; bekwaamers,
 Nóch aangenaamers voor hét jong Batavifch bloed,
 Dan déze prikkeling van geest, én héldenmoed.
 En, fchoon de Doelens, om byzond're groote réden,
 In 't énd vervallen zyn mét wil der Overheeden;
 Den Rédenrykeren is 't échter nooit belét
 Hunn' kunst te kweeken, nóch de voet hén dwars gezét.

't Is ook verwonderlyk, wat weelderige looten
 Die konst van 't aanbegin door Hólland heeft geschooten.
 Een' groote lyst, die in de séstig kamers méldt,
 Elk mét zyn' zinspreuk, én blazoën, daar by gestéld,
 Kan nóch de Kamer van de Wyngaardranken toonen
 Te Haarlem. 't Scheen schier, óf een' stad zich zélf wou hoonen,
 Die niet een' kamer stichte, én somtyds twé, óf meer;
 Zélf's ménig vlék, ja dórps begeerde deel aan de eer.

Dies déze kamers, die der Grooten gunst verkreegen,
 Om haar' vermaakelyke uitwérking, immer steegen,
 En éndlyk pronkten mét eene ongemeene pracht,
 Die klaar te kénnen gaf der vólk'ren weelde, én magt.

Maar sint 's Lands hoofdgezag aan buitenlandsche Heeren
 Verviel, én 't meeste vólk straks oversloeg tót leeren
 Van 's Vórsten taal, om zich te wikk'len in zyn' gunst,
 Verviel de Duitsche spraak, de grondsteen dézer kunst.
 Dus zyn, als ook door 't vuur der inlandsche Oorelogén,
 De Rédenrykers, én hunne oeff'ning meest vervloegen.

Niet zonder vrucht nóchtans zyn ze ingevoerd geweest.
 Want sint onweetendheid zich meester van de geest
 Der stóute Paapen maakte, én de onomzétb're zinnen,
 Verpafst van weelde, déde alle overmoed beginnen;
 Sint dat zy, zórgeloos, gewapend mét de vloek
 Der kérke, 't vrouwenvleesch meer handelden, dan 't boek;
 En 't halsgevaarlyk was zich tégen déze kwanten,
 Hoelós, én lasterlyk zy leefden, aan te kanten;
 Behaalde een schérfénd woord, dat punt had, meerder prys,
 En wérkte krachtiger, dan réden, óf bewys.

Dit eenig middel, om de doffte geest te noopen,
 Deed veelen simpelen de onnozele oogen open,
 En t wyff'len, óf hunn' leer ook mét de waarheid strée,
 Gelyk hun leeven mét een heilig leeven déé:

Zo dat de lust om deugd, én waarheid te onderzoeken,
 Uit schérferijen, én zinspélen, in de boeken,
 Door Rédenrykers meest beschreeven, eerst bestond,
 En schielyk voortfloeg op die eerst geleide grond.

Toen nu Duk d'Alve in déze, als and're in veel' gewésten,
 Daar Spanje heerschte, dacht zich zélve vét te mésten,
 En de onbesnoeide magt van opperdwingelandy
 Door inkwifitie, én uitheemsche paapery,
 Om 't vólk te mommen, óf verschrikken, inwou voeren;
 Vond hy die slaaven niet; maar vólk, in schyn van boeren,
 Dat zyne vryheid alzo wél mét tong, én taal
 Kon staande houden, als beschérmén door het staal.

Niet min bedroogen was dat boeveschuim der Paapen,
 Die domme harders, veel onnoz'ler, dan hunn' schaapen,
 Die hunne kudde in plaats van vétte klaverwey
 Verleid'den op een' dórré, én afgezéngde hey;
 En, mét haar' mélk, én wol nóch niet te vréden, vilden
 Zo veele schaapen, als verblind hén vólgen wilden.
 Dat toen de vrye hals ons niet is ingedrukt,
 En 't euvel opzét den gewéldenaar mislukt,
 Déswégen deelen diep in de eer de Kameristen;
 Die door uitgevingen van raadfels, én betwisten
 Van zinnepreuken, slaande op gódsdienst, op geloof,
 En vryheid, 't sléchste vólk, voor and're leering doof,
 Der Paapen droom, én 't hooffch wywater déén verwérpen,
 En tót beschérming van zich zélf hunn' zinnen schérpen;
 Dewyl 't bevatten van het naakend kwaad élk één
 De ziel moest nypen, eer men 't saamen zou vertreên.

De Rédenrykery was échter ongesleepen
 In taal, én styl, al had zy fraaije zinnegreepen;
 En zo de Kamer van onze Amsterdamsche maats
 De Bloeiende Eglentier op hunn' vergaderplaats

In Liefde Bloeyende der and'ren lang verzuimen
 Om basterdwoorden uit hét Néderduitsch te schuimen
 Niet lósflyk had geboet mét groote zórg, én vlyt;
 Hoe was de spraak? waar was de Dichtkunst nu ter tyd?
 De Néderlandsche Maagd heeft niemand dank te weeten,
 O Amsterdam, dan uw' doorluchtigen Poëten,
 En zuiv'ren schryv'ren, dat zy, tredende onverminkt
 In hooge laerzen, zich laat hooren, dat het klinkt,
 In haare moedertaal, én dat ze zich durft roemen
 Met eigen' woorden al, wat weezen heeft, te noemen;
 't Geen Engeland, nóch Spanje, Itaalje, Portugaal,
 Nóch Vrankryk doen kan, dan mét hulp van vréemde taal.

Ook waaren 't gauwe, én doorgeleerde Létterhélde,
 Die zulk een' braave wys op déze kamer stélden;
 Als Spiegel, Korenhart, én Visscher, lién van eer,
 En achting, néffens veele aanzienelyke meer;
 By wélke, als léden, zich te voegen niet versmaad'den
 Vyf Burgermeesters, én een groot getal van Raaden,
 En Schépens; de allergrootste, óf de eenigste oorzaak licht,
 Dat hier eene oeffenplaats der dichtkunst blyft gesticht:
 Daar de and're Kamers, door hunn' schuld tót niet mét allen,
 Of, nóch veel slimmer, tót bierbanken zyn vervallen;
 Misbruikende érg'erlyk een voorrécht, aan de kunst
 Alleen geschonken door der Overheeden gunst:
 Terwyl onze Amsterdamsche érvaar'ne Konstgenooten
 Detaal, én dichtkunst, als op nieuw uit hén ontsprooten,
 Bebouwden, lichtende, als een' héd're fakkél, voor;
 Of hén de aankomeling wou vólgen op dat spoor.

Gelyk niet weinige, op hét voorbeeld van die mannen,
 Betoonden mét hunn' kracht, én yver in te spannen,
 Om uit te steeken in de dichtkunst. Breêroòs geeft
 Is door die broederschap eerst opgewékt geweest;

Een geest, wiens wédergade in schérts, én boertigheeden,
 Nabootzende de zwier van de oude platte zéden,
 En de onbeschaafdheid van de straattaal te Amsterdam,
 Nooit voor hém is geweest, óf sédert na hém kwam.

't Verstand van Kóster is op 't zélfde spoor gebleeken
 In zyne ronde styl, én zuiver Néerduitsch spreken.

Ook hy, die, alseen zon, alleander licht verdooft,
 Dat Hoofd der dichteren, de Dróft, de Ridder Hoofd,
 Van geenig Létterhéld ooit uit hét véld geslagen,
 Maar die de Lauwerkrans altyd heeft wéggedraagen;
 Die, van Apól alleen voor échten zoon érkénd,
 Mét hém onstérfelyk zal zyn tót 's waerelds énd;
 Wiens pén in alle slag van schryven alle pénnen
 Gewénd was vérr' voorby, én uit het oog te rénnen;
 Wien't niet verscheelde, óf hy geschiedenissen, óf
 Staatskunde voorhad; die zo wél in taal, én stóf
 Van érnst, én boert, als dicht, én ondicht was érvaaren;
 Die Leidstér, dat vermaak van dicht'ren, rédenaaren,
 En schryveren hield in zyn' jonkheid zich vereerd,
 Dat hy een lid was van zo déftig, én geleerd
 Een Konstgenootschap; 't geen een' dichtbrief klaar doet blijken,
 Die hy der kamere door wydgescheiden' ryken
 Zond uit Florénfen tót bewys, dat zyne lust
 Door vérgeleegenheid, nóch af zyn wierd gebluscht.

Dit voorbeeld prikkelde de nimmer slaapende yver
 Van onzen déftigen gedicht-, én treurspélschryver
 Den grooten Vondel, die de taal, wat hard én wreed
 In Hoofds gedichten, zo beschaafd heeft, én versmeed
 In styl, én schikking, dat hy grootfch, dóch ongedwongen,
 En zonder lasheid vloeit, én rólt op alle tongen;
 Ja haar, gantsch ryklyk van den Ridder overstrooid
 Mét pronksieraaden, zo bekoorlyk heeft voltooid,

Dat zy, al raakt ze eens wéeraan't kwynen, ja verlooren,
Heel lichtelyk uit Hoofd, én Vondel wordt hérbooren.

Dóch alles heeft, zo 't schynt, zyne op-, én ondergang,
En déze Kamer van Liefd Bloeiend, schoon ze lang
't Hoofd lófflyk boven hield, kon éndlyk, door 't benyden
Eens nieuwen kamers, haar' vernietiging niet myden;
Maar't was haar voordeel, én mét luister; mits de twist
Door Burgermeesters wierd bemiddeld, én geflist;
Die, ziende aan élk een' zy uitmuntendheid van gaaven,
Met réden hoopten uit het brein van zo veel' braaven
Een' vaak verwórpene, dóch onwaardeerb're schat
Van leering, én vermaak te trékken voor hunn' stad.
Dés zy vergunden aan de Weezen, én aan de Ouden;
Dat hunn' Régénten een' vermaarde Schouwplaats bouwden,
Om die gelykelyk in min te doen bekleên
Van beij die kamers, nu vereenigd, én in één
Gesmolten; opdat élk, in plaats van 't wéerzydsch hoonen,
Om't bést zyn' spélen aan den vólke zou vertoonen.
Want aller dicht'ren drift bestond alreè geheel
In't wél vertoonen van een Spél op't Speeltooneel;
Om hunn' gedachten door het oog, én oor te drukken
In't hart, én héviger de zielen te verrukken.

En zéker toen de kunst door zulke schryvers wierd
In tóp gehéven, én zo plégtiglyk gevierd;
Was't wél behoorelyk een nieuw gebouw te stichten,
Daar haare straalén vérre, én hélder mogten lichten;
Gelyk men ook 't besluit mét billykey ver nam,
Tót luister, tót vermaak, én nut van Amsterdam;
En aan Van Kampen, die de kroon te dier tyd spande
Van alle érvaaene Bouwmeeesters hier te lande,
De zórg der Bouwkunst liet bevolen; die het wérk,
Schoon klein van omtrék, groot, én wyd; gelyk een' kerk,

Déé fchynen; én 't gemak zo mét de wélstand paarde,
 Dat dit gebouw, versierd mét zulk een' pracht, én waarde,
 Gelyk zo braafeen' kunst, én groot een' stad betaamt,
 Een meesterstuk verstrékte, én Schouwburg wierd genaamd.

Schoon déze plaats niet lang is in die stand gebleeven;
 Maar door al te yverige onkunde, én onbedreeven'
 Opzieners, om het onbeweeghelyk tooneel
 Te doen bewegen, én Italie in dat deel
 Te volgen, mét zeer groote onkósten is vertimmerd,
 En niet verbéterd, maaar érbarmelyk verflimmerd.
 Daar mét het vierde deel van dat verspilde géld
 De Schouwburg, waar 't bewind aan kunstenaars bestéld,
 Die 't wérk verstonden, viermaal béter was te bouwen
 Zo wél voor 't speelen, als voor 't hooren, én beschouwen,
 Met stóffen, als onnut verwórpen toen ter tyd,
 Die nu nóch door haar' kunst, d'onweetendheid ten spyt,
 Hoewél 't maar brókken zyn, getoogen uit het duister,
 Het hédendaagsh Tooneel nóchtans een' groote luister
 Byzétten, én ons klaar doen zien, hoe 't oud gebouw,
 Waar 't nóch in staat, dit nieuw vérré overtréffen zou.

Dit was het srydperk der Néerduitsche Létterhéliden,
 Daar Burgermeesters toen zés Hoofden over stélden;
 Wier waare pligt niet was alleenlyk gaà te slaan
 Der armen voordeel, als een' zeer verkeerde waan
 Van min doorzichtige aan het vólk wil doen gelooven;
 O neen, de pénningen, die de armen trékken boven
 De onkósten, die men doet, én doen moet, zyn alleen
 Een' toegift, 't zy de plaats veel voordeel heeft, óf geen.
 Het inzicht is om 't goed te kweeken, 't kwaad te hind'ren,
 Mét aan der édelste, én voornaamste burgr'en kind'ren,
 Waar uit ge, ô Amsterdam, uwe Overheeden wacht,
 (Wat jammer, wierden zy niet deugd'ig opgebragt!)

Een leerzaam tydverdrijf in de uchtend van hun leeven,
 Alshunn' verkiezing zo gevaarlyk is, te geeven;
 En hén te lókken na 't vermaak van 't Schouwtooneel
 In plaats van wyngelag, van tuischbank, óf bórdeel.

Der armen voordeel, daar toevallig by gekomen,
 Dient eerst daarna, én niet vooral in acht genomen;
 Hoewél 't mét kunst, op deugd gegrondvést, meerder wordt
 Bevórdert, als wanneer daar kunst, én deugd aan schort.

't Was dan hunn' pligt vooral op 't inzicht wél te létten,
 De Néderduitsche taal, de zéden voort te zétten;
 En mét voorbeelden van een' burgerlyke deugd,
 En leeringen 't gemoed van de onérvaar'ne jeugd
 Teleiden; hén de lust van 't vólgen in te schérpen;
 En hunne tógten aan de réden te onderwérpen.

Tót wélk een einde, én wél mét voordacht, wierd gezét
 Déze altyd noodige, én uitdrukkelyke wét;
 Van alle spélen, die na mouterijen smaakten,
 En die maar eenigfins de Staat, óf Kérke raakten,
 Gansch geen gezindheid uitgezonderd, af te slaan;
 Geen schimp, óf laster op byzond'ren toe te staan;
 Als ook lichtvaerdigheid op 't Schouwtooneel te bréngen
 Geensfins in woorden, óf in wérken te gehéngen,

Maar óch, hoe weinig is op 't réchte wit gelét!
 Hoe armelyk zyn taal, én zéden voortgezét!
 't Is waar, dat Staat, nóch Kérk die aanstoet heeft geleeden,
 Die de eene, én de and're door der dicht'ren vinnigheeden
 In Palamédes, én Iphigenia léé
 Op de oude kamer; óf 't zy in een' plaats, óf twé
 Vantwintig régels in Andronicus, die deyver
 Der stoute, én ruuwe pén van dien befaamden schryver
 Uit Palamédes, én Iphigenia maait,
 Daar méé hy de akker van zyn raafend spélbezaait.

Ook zouden veele uit Maz' Anjello wél besluiten,
 Als óf 't een' stóf was, om den onderdaan tót muiten
 Te bréngen, én te meer, omdat het wierd vértóond
 Voor de eerste maal, zo als (én 't was nóch geen gewóont')
 Het honderdpénninggêld in Hólland wierd géheven:
 Maar 't is te onkunstig én te érbarmelyk beschreeven,
 Nóch 's dichters doelwit, die sléchts toeging stóut, én lós
 Op 's meesters voorbeeld, om, als leerling van Jan Vós,
 Met weidsche opsnijery van woorden, én met prullen
 Van ballingskóppen 't oor, én oog des vólks te vullen;
 Zo dat men zéggen mag de Staat te zyn verschoond,
 Ten minsten, dat zy niet opzétlyk is gehoond,
 Om 't vólk tót muitery, én oproer te beweegen;

Maar mét de Kérk is 't opeene and're wys gélegen;
 Want, zyn de Leeraars, óf 't Geloof niet régelrécht
 Bevochten, 't is 'er van ter zyde op aangelégt.
 Desmét des Schouwtooneels, die dé eerste Kristén' tyden
 Zo hévig doemden, én nooit hébben willen lyden,
 En die de Kérk nóch nu, nóch nimmer lyden kan,
 Te weeten, dat het Spéel een groot gedeelte van
 De Gódsdienst maakt, is daar nóch lang in zwang gebleeven.

Ik mérk my wordt van de één, óf de ander toegedreeven,
 Die my verkeerdelyk, óf ganschlyk niet verstaat;
 Hoe, spreekt ge nóch van die verkeerd gegronde haat?
 Beweert ge, dat mét récht van Gódgeleerde mannen
 Dat eerlyk tydverdrijf het Schouwspél wérd' verbannen,
 Om de euv'le gruuw'len, óf om de ongebondenheid
 Der Heidenen? Wordt ons hunn' schuld te last geleid?
 Wilt ge over ons, én hén het zélfde vonnis strijken?
 Kunt ge ons Tooneelspél by Afgóddienst gelyken,
 Omdat men alteméts een Mars, een Jupiter,
 Of Pallas invoert opeen Schouwtooneel? 't Is vérr'

Gezócht. Wie twyfelt, óf die geestige verziëring
 Der oude Dicht'ren strékt alleenlyk tót versiering
 Der Spélen, niet tót leer van Gódsdienst, óf Geloof,
 Opdat zy de eerbiede in de Kristenen verdoov'.
 Is dan niet last'rens waard, dat veel' veranderingen
 Van 's waerelds wond're loop ons tót bespiegelingen
 Opwékken, én lydt gy die op een Schouwtooneel?
 Waarom mispryft gy het Tooneelspél in dat deel?
 Waarom benydt gy aan ons Néêrland, dat geen landen
 Rondom ons wykt in tal van vruchtbaare verftanden,
 Die dart'lende oeffening der lieve Poëzy,
 Of waarom bant ge'er niet alle and're dichten by,
 Daar zulke Góden meer in vloeijen, dan in Spélen?
 Voorwaar u schynt alleen een' vryheid te verveelen,
 Die and're pryzen, die in alle land, én taal
 Volop gebruikt wordt van de dichters al te maal.
 Die wys van Spélen dan, in steê van dat daar grófelyk
 In zou gemist zyn, in het tégendeel is lófelyk.

'k Bekén 't; maar wist wél, dat men my niet récht verstond.
 't Berisplyk Misbruik spruit heel uit eene and're grond.
 Men mag wél, zonder in het minste een teer geweeten
 Tekwétzen, de oorlog Mars, de zon Apóllo heeten.
 Dat raakt geen Gódsdienst, én 't komt in een Tusschenspél,
 Of Voor-, óf Naspél vaak behoorelyk, én wél,
 Om zinnebeeldelyk veel' dingen uit te léggen.

Maar, valt hier op, gelyk als 't waar is, niet te zéggén,
 Hét Schouwtooneel nóchtans is zo onschuldig niet,
 Nóch zuiver; is'er geen Afgóddienst geschiedt,
 Verkeerde Gódsdienst is niet zélden daar geleeden.
 Het zy by Badelóch Broêr Péter zyn' gebéden,
 Tót Gódsgericht, mét zulk een' taal, én yver stort,
 Dat veeler téder hart in érnst bewoogen wordt

Gód aan te roepen, schoon 't geheel niet weet in 't midden
 Zyns aandachts de oorzaak, nóch het oogwit van zyn bidden.
 Het zy Sint Urful, nét bespraakt, én doorgeleerd
 Hét Kriften, Salomon het Joodsch geloof beweert,
 Wyl zy den Heiden stóf verschaffen Gód te last'ren,
 En op die voet, helaas! de Gódsvrucht doen verbaft'ren
 In ménig' zwakke ziel, die tégen 't heilig Woord
 Een' rédenkaav'ling van die aard nooit had gehoord.
 't Zy zich een' treurról steekt in Góds geheimenissen,
 En, daar 't een Leeraar is verbóden na te giffen,
 Dan met eerbiede, 't vólk de zin zo nét verklaart,
 Al waar 't den dichter van Gód zélf geopenbaard.
 Ik zal twé Davids, nóch dry Jozéfs hier tót proeven
 Bybréngen; Samson, nóch Adonias behoeven,
 De Broeders, Salomon, nóch Jéptha. Zie alleen
 Aartséngel Lucifér het wolktooneel betreên;
 Hoor, hoe verwaaten hy, 't verhoolenste aller dingen
 Omwroetende, zich in Góds raadbesluit durft dringen,
 Om, 't geen voor 't aanbegin der eeuwen is geschied,
 Te ontdekkén, dat het élk vermaaklyk vat, én ziet.

Het Speeltooneel maakt dan de ménschen zo érvaaren
 In Gódgeleerdheid, dat men Kérk, én School kan spaaren;
 Geen Leeraars zyn 'er meer van nooden; 't Speeltooneel
 Leert alles; 't is Góds Kérk; dér zielen lustprieel.
 Zéndt hier de jonkheid, hier is 't nutte boek der Leeken,
 Waar tégen zich de Kérk niet kante, óf dénkt' te preeken;
 Ten zy ze zich getrooste in de angel van een' pén
 Te vallen, die haar wéér punt biede, én wonde, én schénn'.
 Verdoemlyk Misbruik! vond van schalke Jezuwyten!
 Om dus de Kérk om vérre, óf overhoop te smyten,
 En loos de zielen te verleijen mét aldaar
 Verbóden' Leeringen den vólke in 't openbaar

Te veilen onder fchyn van tydverdryf, én fpeelen,
Als nutte midd'len om geloovigen te teelen.

Maar Heinſius, de Groot, Schonæus. Buchanaan
Zyn zonder opſpraak, zalmen zéggen, voorgegaan;
Strafik de Schryver? ik wil régel, wys, nóch wétten
Op's dichters hooge geeft, nóch keur van ſchryven zétten.
Elk hebb' zyn inzicht; élk ſchryve op zyne eigen' ban,
En boete. 't Speeltooneel alleen blyf vry daar van,
Is't Bybelſtóf: óf zo de Speeler 't vólk mét vreugden
De heirbaan wyzen zal der Kriftelyke deugden;
En is Gódsdienſtigheid des Treurſpéls nutte doel;
Zo zét den Prédikant een kuffen, én cen' ſtoel
In uw' vergadering, gy Hoofden, óm zyn oordeel
Tehooren, óf de ſtóf tót nadeel, óf tót voordeel
Van 't openbaar geloof der zuiv're leere ſtrékt;
En óf de Kérk door 't Spél gebouwd wordt, óf bevlékt.
Zo is't in 't Pausdom, daar de toegelaaten' Spélen
Nooit mét het inzicht van hunn' Kérk in 't minſt verſcheelen.

Hier baat geen onſchuld, dat eertyds het Kamerspél
De breidel was der Kérke, én vonniſte wat wél,
Wat kwaâlyk ſtond. 't Is waar, dat néffens 't beeldeſtormen
Het Speeltooneel de grond gelégd heeft van 't hervórmen.
Maar wee den tyden, daar de Kérk die hulp behoeft!
Die zyn, Gódlóf, voorby. Geen Spél, veel mingeboeft
Is nu noodzaaklyk om misbruiken af te ſchaffen.

Indien men 't leeven van de Leeraars wil beſtraffen,
Of valſche lèer der Kérke, is hier een' tieranny,
Die 't ſchryven op den hals verbiedt? Neen, 't ſtaat élk vry.

Men hoort dan wél te récht de Prédikſtoelen dreunen,
Wén zich het Speeltooneel wil mét Gódswoord bekreunen.
Een Leeraar, die dat niet beſtraft, vergeet zyn' plicht,
Verraadt zyn ampt, én ſtaat zich zélven in het licht.

De groote Vondel, onnavóglyk in zyn fchryven,
Zal myn getuige zyn, zal zélfz myn' waarbórg blyven.

Leen in Salmoneus zyn' Piezaneren het oor,
Hoe zy 't affchild'ren aan Kérkwachter Diodoor:

*De Góden treden hier te voor | chyn mét hunn' rólle,
Zoraakt Jupynter fchimp, en zyn' gemeente aan't hólle.
Góds lafterlyke vond! de Gódsdienstraast, en fust,
Wanneerze dient tót Spél van ménschelyk vernuft.*

En vérder, als de Kérk zulk fchouwfpél niet wil lyen:

*De Góden hoeden ons voor zulke guich' leryen
Eene ongebondenheid, te Pieze lang getémd,
Dat stémt geen spélen, als de Kérk dat tégenstémt,*

En 't zélfde Misbruik in de burgerlyke zéden,
Als in de Gódsdienst, heeft het Schouwtooneel geleeden.

'k Sta toe, dat fchémpen op byzonderen voorlang,
Van 't Schouwtooneel gejaagd, ging zélden meer in zwang;

Hoewél rampzaal'ge Min, rampzaalig in twé deelen
Gesplift, tót nadeel van een groot geflagt te fpeelen
Beslooten was, én reeds gefpeeld waar', zo de Stad
Die hoon door haar verbód niet voorgekomen had.

De Graaf van Warfuzé, wiens dóchter door den dichter
Wordt ingevoerd, gelyk een' hófpop, óf nóch lichter,
Is ook veel te onbezuifd op 't Schouwtooneel gebragt
Ter onverdiende fchimp van dat beroemd geflagt.

Dóch 't wérk, wyl 't inzicht gantsch niet toeley op het hoonen,
Is om de onnozelheid des dichters te verfchoonen.

De Schouwborg dan wordt maar befchuldigd by de taft,
Van die haar 't fchémpen op byzond'ren légt te laft.

Maar zo men haar betygt van andere gebréken,
Van vloeken, zweeren, onbetaamlyk doen, én fpreken;

Dat kan zy zélve niet ontkénne, óf de jeugd,
Na 't Spél gezonden, om mét toegelaaten' vreugd

Des waerelds wond're loop, én wiff'ling te onderzoeken,
 Wordt ménigmaal ontsticht, als zy Biron hoort vloeken,
 Of Aran zweeren, én neemt voor wélsprekenheid
 Van groote nadruk op zo gróf een onbescheid:
 Gelyk zy acht voor fraay, én geestig rédeneeren
 Onkuische woorden, die een zédig oor onteeren;
 Hoe zeer men 't loochene, óf ontschuldige, én verbloem'.

Onnoodig is het, dat ik honderd kluchten noem,
 Die door geen and're drift, als geilheid, zyn beschreeven.
 De meeste heeft men van ons Schouwtooneel verdreeven
 Sint weinig jaaren. Oene alleen is na de dood
 Des dichters, die zyn' klucht zélf doemde, uit hooge nood,
 En groote schaarsheid van verand'ring wéér hérboreen;
 Maar had geen uitslag, als voorheen; zo waaren de ooren
 Alreê gezuiverd door 't afschaffen van die smét.

Den Schouwburgshoofden hoog bevolen door de Wét.

Men had de Spélen méde alreê begoft te schuimen
 Van déze schandvlék; maar veel eerder door 't verzuimen
 Als kwaade neiging van de Hoofden, bleef 'er 't zaat
 Dier ondeughd in. Zo gy wilt weeten, hoe men 't kwaad
 Van eene geile gloed, verdarteld, én verwilderd,
 Met wulpsche woorden, én verbeeld omhélzen schildert;
 Hoor Jémpfars rédenen tót Jozéf eens, én lét
 Op haar' gebaerden, én de toestél by het béd.
 Die ritze tókkeling moog' Jozéfs hétte dooven;
 Maar 'k durf dat wonder van den kyker niet gelooven.

Nu zou de Vrouwekracht, gepleegd aan Rozelyn
 In 't Spél van Titus, méè van dien gerale zyn,
 't En zy de Dichter, tót een' moordról meer geneegen.
 Die puiksieraaden meer verzuimd had, als verzweegen.
 't Geschiedt sléchts in een' hoek van 't Schouwtooneel, én kort;
 Zo dat het nauwelykseens waargenomen wordt.

Maar als Démétrius vertélt, hoe 't hém gelukte
 De man te zyn, die eerst het maagderoosje plukte;
 Als Aran zich beroemt, hoe hy zyn' geile lust
 Met eenen ófferstier voor 't Outer heeft gebluscht:
 Wat édel Jóngeling heeft zulke oneerb're kaaken,
 'k Laat staan 't Gejuffer, dien zy niet van schaamte blaaken?

Maar zal verkrachten, én verbóden' liefde dan,
 Als teenemaal onnut, gedoemd zyn in de ban?
 O neen; men kan'er wél een' wys, een' styl op zétten,
 Die 't licht ontvonkt gemoed der jeugd niet zal besmétten.
 't Verkrachten, daar gy zo geleerdlyk over klaagt,
 Vrouw Machteld, kwétste nooit het oor der teerste maagd.
 Nooit stookte Goloos geil, én overspeelig minnen
 In 't Spél van Génovéve onkuisheid in de zinnen
 Der kykeren, hoe kuisch van oor men zy, én kiesch.
 Zo méde, als Juliaan de zuster van Lowies
 De Vargas voorheeft mét, óf tégen wil te onteeren,
 In wien verwékt hy lust, óf kitt'ling tót schóffeeren?
 Een Dichter, die 't verstaat, schrikt eer door vrees voor straf
 Het wankelend gemoed van zulke gruuw'len af.

Maar gantschlyk anders is 't mét Dieuwertje geschapen
 In 't Spél van Iemand én van Niemand, daar 't beslaapen
 Mét Lodewyk, die half in 't hém d'zyn' straf ontvliedt,
 Ten minsten barvoets, op 't vol tooneel geschiedt;
 Ook daar Hippolito mét Klariane dartzelt,
 En élk uit geilheid zich om 't zeerft beweegt, én spartelt,
 Als Béleménte, die op 't mat komt, onverdiend,
 En schélmfch bedroogen wordt van zyn' verleiden vriend;
 't Is wél te vreezen, dat zulk lieven, lonken, lachchen,
 Zo lódderlyk, én lós malkand're om lusjes prachchen,
 De Jeugd in brand zét, én alzo van 't Schouwtooneel
 De dwaalwég réglérécht doet inslaan na 't bordeel.

Zo lang dan is de Kérk gehouden 't Spél te straffen,
 Zo lang het nalaat die Misbruiken af te schaffen,
 Daar andersins die nutte, én lóffelyke kunst
 Zich mag verzék' ren van der allervroomsten gunst.

Maar neem, dat Staat, nóch Kérk, nóch iemand in 't byzonder
 Te klaagen hadde, nóch daar liep geen ontucht onder,
 Waar 't Schouwspél dan een onberispelyk vermaak?
 O neen; 't waar oogwit, het opbouwen onzer spraak,
 En zédebeelden voor het oog der Landsgenooten
 Te schild' ren moest vooral, zou 't wél gaan, zyn beschooten.
 Maar heeft ooit Dichter na dat nut zyn' tóf geschikt?
 Of in de spraak op styl, én voeglykheid gemikt?
 Men toon me is 't moogelyk, men toon my onder honderd
 Vyf Spélen fléchts, de Dróft, én Vondel uitgezonderd,
 Daar op een' zuiv're zwier, óf zéden is gelét?

Wierd immer Schouwspél in een' hooge tóp gezét,
 En aangepreezen van vermaarde Létterwyzen,
 't Was Titus. Maar wat was tóch de oorspronk van zulk pryzen?
 Zyn' fraaye styl, óf dat de Dichter daar in bragt
 Al, wat hy 't allerwreedst, én allergruuwlykst dacht
 Te weezen? Even óf hy 't édel wit wou raaken,
 Om 't vólk tót beulen, óf tót moordenaars te maaken;
 Als Wraak de onteerde Maagd van hand, én tong berooft,
 De Vader van zyn' hand, twé Zoonen van hun hoofd,
 Twé andere verplét, én 's Keizers Broêr doet hangen:
 Als Weêr wraak op haar' beurt twé Broeders, na het vangen,
 't Hart uit het lyfrukt, én de Wreeker brandt, én blaakt;
 De Vêldheer's Vórsten Bruid, de Vórst de Vêldheer raakt
 In 't harte, 's Vêldsheers Zoon de Vórst weêr; én dry moorden
 Op éenen ogenblik geschieden mét dry woorden.
 't Schynt échter, dat men door onkunde van een' kunst
 Aan alle nieuwigheid, én ongewoonheid gunst,

En achting toedraagt. Op dat dwaallicht zyn die vaerzen,
 Tróts brommende, als geschoeid op Sofokleesche laerzen,
 „Waar méde een Ambachtsman, een ongeletterd gaff
 „Der dicht'ren gantsche Reij óp Hélikon verrast,
 Voor 't meesterproefftuk van een wonderwérk gehouden,
 En 's Dichters eernaam vér verhéven boven de Ouden.

Maar, zo men 't oordeel eens onzydig véllen zal,
 Durft iemand zich van zulk een' styl, in wélk geval
 't Ook zy, bedienen, die geen windbuil wil gelyken?
 Of 't Spél, als leerzaam, aan zyn' kinders laten kyken?
 Neen zéker; al wie tucht, én réd'lykheid bemint,
 Of houdt van voeglyk, én natuurlyk spreekken, vindt
 Zeer weinig smaak in zulk opsnijen, én zulk raazen.

't Was echter 't Spél, 't wélk toen de meeste jonge baazen,
 Die zich bemoeiden mét de kunst, tót vólgers had
 Door 't waanen, dat hier in geen kleine nadruk zat,
 Verstaanelyke taal van 't Schouwtooneel te schoppen,
 En 't oog der kyk'ren mét veele opgesmukte poppen
 Van ongelyke kunne, én oude; 't hart mét moord,
 En wreedheid, als die na hun oordeel 't meest bekoort;
 En 't oor met weidsch gesnor van woorden te vermaaken.
 Dóch 't miste hén hier méde in achting te geraaken
 By lieden van verstand; schoon 't wierd gepreezen van
 Het sléchtste vólk; gelyk ook meest Jan Alleman,
 De wélgeboor'ne minst ná Titus zyn geloopten. (open,

'k Doe licht'lyk hier de mond eens Hoofds der Schouwburg
 Die niet gelooft, dat zy, die nu Régenten zyn,
 Het béter vatten: Hoe? (dus spreekt hy) mét wat schyn
 Veracht'ge Titus 't geen den Armen zoo veel voordeels
 Gedaan heeft? Is 't juist al verwérpelyk uws oordeels,
 Daar Schoolgeleerdheid, óf daar Létterkonst aan faalt?
 'k Bekén dan, dat'er lang, én gróflyk is gedwaald:

D

Maar

Maar dit is 't oud gelél, gy praat, als and're, én weet 'er
 Zeer weinig af, na 'k hoor; wy Hoofden wisten béter :
 Dat na de Spélen, die gy voorstaat, zulk een' loop
 Toevloede, als óf men 'er Triakel had te koop.
 Voorbeeldén zoude ik u by stapels konnen toonen,
 Vreesde ik de uitsteekendste in de Dichtkunst niet te hoonen.
 Men loopt 'er dwars van af, hoe doorgezift, hoe fijn
 Van rédeneering, taal, én zéden zy ook zyn.
 Heel anders gaat het mét den vólke een Spél te schaffen,
 Daar worst' len, schérmén, schóts uitluchten, wéderblaffen,
 En snaauwen tusschen twé, dry Koningen, ja tien,
 Zo't sléchts den Dichter slaagt, gehoord wordt, én gezien;
 Die, élk om 't prachtigst uitgeruist, hunn' stém doen dond'ren
 In de ooren, dat het dreunt; dewyl't my zou verwond'ren,
 Al slaat men nóch de kunst, nóch taal, nóch zéden gá,
 Indien men 't voordeel niet zou vinden in de là.
 De Gódsthuisvaders, door wiens keur men ons tót Hoofden
 Aanstelde, als die alleen, ó Gaauwerts, u geloofden,
 Wy hadden het naar uwe om hunne zin gedaan:
 Want altyd hébben wy 't, gelyk als zy, verstaan.
 Maar meent ge, als wy hén 't géld opbragten alle jaaren,
 Het geen men is gewoon voor de Armen te vergaären,
 Dat zy ons vroegen, óf het Spél meer achting won,
 Of't aan de kénners, óf aan 't graauw behaagen kon?
 O neen; zy weeten acht één meer te zyn, dan zéven.
 Indien men dan na 't jaar, van Spélen, fraay beschreeven,
 En zédestichtelyk, maar zéven had gebragt,
 En van de Spélen, zo die rompslomp vallen, acht,
 Hunn' wit was, om geen één op zéven te verliezen,
 De laatste blindlings, én voor de eerste vér te kiezen!
 Wat zou het zyn, zo't veel verscheeld had. Och! de gunst
 Van Filozoofen, én Poceten; stichting, kunst,

Nóch styl was magtig ons te hélpén, nóch beschérmén;
 Wy waaren alle zés, als óf de kist der Armen
 Door ons, óf onze schuld van 't ov'rig waar' beroofd,
 Gelyk misdaadigers, het vólgend jaar onthoofd.
 Régéntén, is't aan u niet zonneklaar gebleeken?
 Hoe zeer ge uw hoofd mét taal, én kunst hébt moogen breeken?
 Hoe fraay de Schouwburg door uw opzicht was geréd?
 Hoe groot een' luister haar door u was bygezét
 In spél, in zang, in dans, in kleed'ren, én tooneelen,
 In grootfché, én boertige behaagchelyke Spélen?
 Zy hébben alle uw' liefde, én moeite, én zórg veracht,
 Om dat gy na hunn' zin niet gélds genoeg én bragt;
 Zy houden wél van kúnst, maar meer van Dukatonnen.
 Gy hébt te veel gespild, hébt gy wat veel gewonnen.
 Daarom ziet, hadden wy't, gelyk als gy, gedaan,
 't Had éveneens mét ons, gelyk mét u, gegaan.
 En niemant (weet ik) van ons zéssén was begeerig
 Om af te staan, als gy; Offiesiën zyn smeerig;
 Dit méde; daarom déé uw' pén vergeeffsch gewéld,
 Op't misbruik des Tooneels. Géld was de leus, géld, géld.
 Dus moest'er van Sint An te méts wat onder loopen.
 Haarklievers mogten't zonde, ófschande, óf misbruik doopen;
 Als Staat, óf Kérk maar van ter zyden wierd geraakt,
 En't niet te gróf in ongeschiktheid wierd gemaakt,
 Nóch ook byzonderen al te onbeschaamd getékent,
 Als't géld gaf, wierd het ons zo euvel niet gerékend.
 Het gaat in zaaken van vry wichtiger belang
 Vaak flimmer toe; ons maakt uw' bullebak niet bang.
 Wie ons berispte, ons heeft de géldwinst nooit verdrooten,
 En heeft nóch Magistraat, nóch Burger veel geschooten,
 Als't and're déden, schoon het maar Jan Hagel was.

Zulk eene ontschuldiging komt hier geenzins te pas.

Zy toont veel eerder, wélk een misbruik in de zéden
 Door kwá regeering was ter Schouwburg ingegleeden:
 Dewijl gemeenlyk wordt bemanteld, én bedékt
 Een' zaak, die, staarze in 't licht, tót schande óf nadeel strékt.
 't Klinkt schoon te schreuwen van de nood, én 't nut der armen,
 En als men schynen kan daar over zich te érbarmen.
 Het nut der Armen kraait zeer hoog; maar 't is 't niet al.
 Indien men eens oprécht de waarheit zéggen zal.

't Gezag ter Schouwburg wén dat over wierd gelaaten
 Den Godshuisvad'ren, mét den Hoofden, 't schreuwen 't praa-
 Nam haast een eind (het moet tóch éénmaal zyn gezégd) (ten
 Schoon 't mét de géld ontfangst élendig ging, ja slécht.

Waar' 't anders waarom wort het wéldoen heel vergeeten,
 Waarom moet nut verschót onnut verspillen heeten?
 Wie wil, kan na zien, dat de Schouwburg nimmermeer
 Dat voordeel heeft gehad benéffens zo veel eer,
 En achting, dan zy voor 't verand'ren heeft genooten,
 Sint Burgermeesters haar wéêr hébben laatst ontslooten.
 Men heeft ten minsten zo veel géld, géld, zégik, géld
 Den Armen opgebragt in zilver, én geteld,
 Als voor het sluiten na 't verbouwen door malkander
 In zéven jaaren gaf het één jaar door het ander,
 Mét al de kósten (die wéleer beraalt zyn by
 De Gódshuisvaders, én een' schat bedroegen) vry.
 Ik zég een' schat; Zy zélf bckénnen, dat die schulden
 Beliepen meer, dan zés én dértig duizent gulden,
 Zoo aan de Schouwplaats, als Tooneel, én steen, én hout,
 Toen laatst het Schouwtooneel door hénliên wierd hérbouwd.
 All' wélke kósten, die ze om voordeel daar aan hingen,
 Niet uit het géld, dat zy daar dagelyksch ontfingen,
 Betaald zyn; maar vooraf. Daar in het tégendeel
 Al't laatst verbéteren van Schouwplaats, én Tooneel,

En trótsér kleederen betaald is uit de rénten
 Der dag'lyksche inkomst, én gekóst heeft den Régénten
 Der Schouwburg aan reed géld, én zuivere overwinst
 Tien duizend guldens, by de gis, voor 't allerminst;
 Wélk géld meer in de kas der Armen waare ontfangen,
 Wén daar vooraf het géld waare aan te kóst gehangen.
 Zo dat in derd'halfjaar men jaarlyksch meer genoot
 Vier duizend gulden, als'er voormaals overfchoot.
 Men staak dan te onrécht den Régénten te verwyten
 't Onnut verkwisten, én geduuriglyk te wryten.

Dóch neem, ('t geen ik ontkén) dat meer van voddén kwam,
 Dan goede Spélen, zou dit magtig Amsterdam,
 Wiens Burgermeesters zulk een géld aan straaten, wallen,
 En bruggen, om de Stad te hoeden voor 't vervallen,
 Uitgeeven; zou, zég ik, die zo bevólkte Stad
 Niet gaeren een gering gedeelte van haar' schat
 Tót stuiting van 't bedérf der burgerlyke zéden,
 En voorder bouwing van verbéterde besteeden?
 Voorzéker: Want haar raakt veel meerder het gemoed
 Van haare burg'ren, dan 't gebouw van steenen doet;
 Of 't waare een al te gróf, én onvergeefflyk doolen;
 En géld te hangen aan de kleine, én hooge Schoolen,
 Aan Meesters, Rékters, én Proféssers, om een'stut
 Der wankelende Jeugd te strékken, gantsch onnut.
 Al kwam dan weinig géld van stichtelyke Spélen,
 En veel van érgeryke, ô! wat zou 't veel verscheelen
 Om 't géld te ontfichten, óf te stichten zonder géld.
 Tót wélk een einde is tóch de Schouwburg ingestéld
 Van de eer, én kunst, én deugd betrachtende Amstelheeren?
 Om géld te schachch'ren, óf te stichten, én te leeren?
 Wietwyfelt, weete, dat hy hunne roem verkleint.
 't Verbét'ren van de taal, én zéden is het eind.

Het is een' toegift, geeft zy voordeel; én 't ontfermen
 Der Burgermeest'ren schénkt dat voordeel mild aan de Armen.
 Zo gy dat voordeel wilt bevórd'ren, Schouwburgift,
 En u bekreunt mét kunst, nóch zéden, 't is gemist.
 Dat blykt, wanneer somtyds de Schouwburg, blind van oordeel,
 Uit vuile, uit Bybel-, óf Staatspélen zócht haar voordeel;
 Zy lókte wél veel vólks voor ééns na 't Schouwtooneel;
 Maar hoe behaagde zy die Heeren in dat deel?
 Die, 't kwaad voorziende, dat daar zéker uit moest spruiten,
 Zeer dikwils dreigden van de Schouwburg toe te sluiten;
 Gelyk ze ook is geweest geslooten om die réen,
 Zo schande-, én schadelyk geschat voor 't algemeen.
 En, wierd ze in 't jaar van twéén séventig geslooten,
 Uit de oorlóg is alleen zulk sluiten niet gesprooten;
 Maar Karel Stuart op het haatelykft ver toond,
 En Vrankryk in de Moord des Admiraals gehoond,
 't Geen méê begonnen was na Stuarts moord te speelen,
 Was eerder de oorzaak van dat sluiten op 't beveelen
 Der Burgermeest'ren, die eerst na het vyfde jaar
 Op lang, én sterk verzoek toeliéten, dat men daar
 Wéér speelde; dóch mét veel verbét'ring in de wétten,
 Om op de zéden, om op kunst, én taal te létten,
 En niet op 't géld; om schémp, én ontucht eeuwig van
 't Hérvórmde Schouwtooneel te doemen in de ban.

Dat niemand hier te bot myn zéggén tégenkraaije,
 Of myne rédenen kwaadwilliglyk verdraaije,
 Dat hém zeer licht te doen zou weezen mét wat schyn,
 Omdat ik 't géld alleen een' toegift zég te zyn;
 Als óf ik 't géld niet achtte; én dat men maar moest speelen,
 't Gaffchade, óf voordeel, dat het my niet zou verscheelen,
 Wén 't Spél maar leerzaam was, én kunstig, nét van styl,
 En taal. Men hól niet voort zo driftig, én ter yl.

't Géld,

't Géld, dat een Spél geeft, om der Armen beurs te slyven,
 't Zy veel, óf weinig, zal altyd een' toegift blyven;
 Maar zulk een' toegift word't vermeerderd door een Spél,
 Dat stichtend, kunstig, na de régels is, én wél.

Wie and're proeven, als de réden, mogt begeeren,
 Kan 't door de dagelyksche érvaarenheid licht leeren.
 Wordt Cinna, Mitridaat, Andromaché gespeeld,
 Of word't de gierigheid van Geeraard afgebeeld,
 't Gedwongen Huuw'lyk, óf Astrate, all' fraaye stukken;
 Men ziet, dat zy het vólk als na de Schouwbürg rukken;
 Zy geeven niet alleen voor één maal; maar zo vaak
 Men ze ophaalt, voordeel, vergenoeging, én vermaak.

Een yv'rig Schouwbürgshoofd zal hier op dit wéêr vinden:
 O! 't zyn uw' Spélen, én de Spélen van uw' vrynden,
 Die voert gy déftig, én all' de and're flordig uit.
 Spreek eens van de oude tyd, én zie, óf uw besluit
 Dan vólgén zal. Wat Spél heeft Titus kunnen krénken,
 Toen wy regeerden, óf meer gélds den Armen schénken?

Daar zyn'er weinige geweest, 't is al te waar
 Tót mérklyk nadeel van de Schouwbürgshoofden. Maar
 De Cid, bekwaam genoeg het onbedachte zéggen
 Des yverigen mans alleen te wéderléggen,
 Zal't weezen, dat, in yl fléchts uit het franfch vertaald,
 Nóch tans op ons Tooneel de grootste lóf behaalt.
 Dit Treurspél, jaaren lang voor Titus komt gebooren,
 Heeft yders achting steeds doen groeyen, nooit verlooren;
 En, schoon't zo vaak, én meer, dan Titus, is vertoon'd,
 Ook zyn' vertooners ruim zo ryklyk heeft beloond,
 Zal na veel jaaren nóch een tréflyk Treurspél heeten,
 Als't ander lang zal dood gespeeld zyn, én vergeeten.

Wat zyn de rédenen dier achting? 't is niet hoog,
 Nóch tróts van trant, én styl; het flikkert niet in 't oog

Door veel toetakelings van toestél, óf persoonen.

't Gevécht van lyf om lyf, dat veele in 't oog vertoonen,

Als iets uitsteekends, én de stryd in 't open véld,

Die veelyds 't Schouwtooneel in rép, én roere stélt,

Geschiedt niet voor het vólk, maar achter de górdynen.

Men ziet 'er Engel, geest, nóch monsters in verschynen.

Waar schuilt het dan? In 't wérk, de zéden, én de zin

Der rédeneering, daar steekt zo veel fraayheid in.

Wie hoort Chiméne, wie hoort Don Rodrigo klaagen,

Dien 't hart niet week wordt om hunn' ramp te hélpen draagen?

Wén kinderlyke pligt in wéérwil van 't gemoed

Zo wreede stórmén op hunn' zuiv're liefde doet.

Het speelt alleenlyk niet voor de ooren, nóch voor de oogén;

Maar voor de ziel, die, door dat voorbeeld opgetoogen,

Onweetend neiging krygt tót vólging van een' deugd,

Die zy in anderen beschouwt mét zulk een' vreugd.

Ik weet, wat stóf'er is dit Spél te wéderspreken;

'k Weet, dat de maaker zélf zyn Spél van veel' gebréken

Beschuldigt; wat men van de taal zégt, rym, én styl,

Die de Overzétter mét geen roffel, 'kzwyg een' vyl,

Heeft overloopen; én 'k bekén, het déê geen hinder,

Als dat wat nétter waar'; maar daar het meerder 't minder

Zo krachtig overweegt, daar keurt men om het zoet,

't Geen onze geest geniet, dat minder licht voor goed.

Ook is de misstal klein, de tyden na gerékend,

Toen 't eerst in 't licht kwam, schoon Córneille zélf het tékent.

Het speelt geen maanden, nóch tooneelt zo woest, én wyd,

Of 't houdt, schoon eenigfins gedwongen, plaats, én tyd.

Ook is de dubbelheid der stóffe weinig te achten;

Want onze inbeeldingen zyn mét zo groote krachten

Door Don Rodrigoos, én Chiménes ramp vervoerd,

Dat ons de Infante niet eens aangaat, nóch ontroert:

Zo dat'er niemand na zou taalen , nóch haar missen ,
Al onderstond men haar heel uit het Spél te wisschen.

En schoon het juist in taal , én styl , én rym zo nét ,
En zuiver , als 't behoort , niet over is gezét ,
Men weete , eer dat men spreek' tót nadeel , óf verkleining
Van de overzétting , dat nooit 's Overzétters meining
Geweeft is , mét het Spél te geeven in de druk ,
Het oordeel van élk één te nooden op zyn stuk ;
Maar dat hy 't eerst Bedryf ter loop heeft opgeslagen
Een' Juffer te gevalle , én onder 't wérk behaagen
Tót voort te vaaren kreeg ; zo dat hy tót het énd ,
Gelyk men wandelt in gedachten , is beléndt ;
Dat sint , een affchrift hém stilzwygend zynde ontnomen ,
Het voort in 't licht , én op de Schouwburg is gekomen ;
Waarom de laatste hand daar aan niet is gelégd.

En échter is het nóch verachtelyk , nóch flécht.
Neen zéker ; want , zo fléchts ter vlugt vertaald , én jagtig ,
Is 't heel natuurlyk , klaar verstaanlyk , én zeer krachtig ;
Ja zo , dat niemand licht zou durven onderstaan
De hand aan 't schaaven , én veranderen te slaan ;
Of die het waagde , zou 't van veel' voorneeme gaaven ,
Daar 't nu méê pronkt , misschien berooven , door 't verschaaven.

Ook was 't onmooglyk , dat uit Raadsheer Heemskérks hand
Die steeds geleid wierd van zyn hoog verlicht verstand ,
Iets aan de dag kwam , dat mét blydschap , én verlangen
Niet wierd te moet' gezien , én mét vermaak ontfangen ;
Schoon zyne zédigheid steeds in haar' paalen bleef ,
En hy zyn' wérken , hoe uitsteekende , onderschreef
Mét *Veniam pro laude* ; in 't Néêrduitsch , tót belooning ,
Verzoek ik , vér van lófte hoopen , om verschooning .
Ja 't is der Dichtkunst al te jammerlyk mislukt ,

E

Dat

Dat zulk een geest zo vroeg der waereld wierd ontrukkt;
 Want zyne péñ, bekwaam om alles uit te voeren,
 Had veelen blafferen de mond licht kunnen snoeren
 Met and're wérken, daar hy taal, én styl wat nét
 Beschaaft, én op het rym wat naauwer had gelét.

En échter heeft de Cid door al die névels heenen,
 Gelykeen' héld're zon, het Schouwtooneel bescheenen.
 De grootste wélstand, na myn oordeel, geeven wél
 De zéd'lykheeden, én hartstógten van dat Spél;
 En zo by ons de taal, in 't Franfch de schikking nétter
 Geweest waar', grooter lóf behaalde ooit overzétter
 Nóch maaker; wyl de kunst ontwyfelyk groot goed,
 En voordeel, nimmermeer het minste nadeel doet.

Die Spélen geeven géld, én worden altyd gunstig
 Ontfangen, daar men taal, én fraaije zéden kunstig
 In waarneemt. Laat de Fransche ons tót een voorbeeld zyn.
 Hoe nét zyn die van taal? hoe zédenryk? hoe fyn
 In kunst van schikking, in hartstógten, én gedachten.
 't Zyn deugden, die zo hoog doen hunne Spélen achten,
 Dat hunne taal tót aan des waerelds uiterst énd
 Door Schouwspéldichters, én tooneelstóf wordt bekénd.
 Ja dat de Dichters, die zich mét tooneelstóf mocijen,
 Wanneer ze uitspeeken, zien hunn' staat, én schatten groeijen
 Niet minder, dan hunne eer. Dus gaat ons Vrankryk voor,
 En strékt een' fakkél, om te vólgen op dat Spoor.

Want wat zal schorten aan veel' fraaije Spaansche Spélen,
 En Engelsche, als men wél wil létren op 't verdeelen
 In Handelingen, én Uitkomsten, dat men die
 Zo lief niet, als de Fransche, óflichtlyk liever zie
 Om hunne veelheid van voorvallen, én hunn' volheid
 Van vindingen? Aanschouw 't Verwarde Hóf, de Dolheid,
 Lowies de Vargas, het Veranderlyk Geval;

Van ſchikking zyn zy wild in plaats, én tyd; maar all'
 De waereld pryft de ſtóf, Geleerde, én Ongeleerde.
 Zy zyn niet fraaij door onbetaamyke, óf verkeerde
 Oppronkingen; maar door zeer leerzaame aardigheên.
 Men ziet'er trouwe Liefde, én Staatzugt in 't gemeen
 Malkand'ren tégengaan; men hoort'er lofelyk ſpreken
 Ter gunſt van pligt, én eer, ter ongunſt van gebréken;
 Zo dat ze, al zyn ze juiſt niet in de winkelhaak,
 Daar door den kykeren aanbréngen groot vermaak.

En wil men eenseen Spél van de Engelfchen ontieenen,
 Hunn' zwier navólgen, én de nétte kunſt mét éénen
 Waarneemen, lichtlyk, dat het zich in tóp verhéff',
 En alle vindingen der Franſchen overtréff':

Want zéker, zo de kunſt wierd wél in acht genomen,
 Zou, meent men, minder géld daarom in de Armkiſt komen?
 O neen; maar meerder: want voorwaar vermaak door kunſt,
 En zéden onderſteund, verdient all' 's waerelds gunſt.

O Dichter, wacht u dan wanórdentlyke ſtukken,
 Schoon ze op een Schouwtooneel ſomwylen ééns gelukken,
 Te maaken; vólge, hoewél omzigtiglyk, de wét
 En régels, op het Spél mét overlég gezét:

Want Schouwtooneelkunſt heeft haar' régels, én haar' gronden,
 Zo wél als Bouwkunſt, na veel arbeids uitgevonden
 Door braave meeſters op der ouden Grieken ſpoor;
 Leen die alom, én ſteeds eerbiediglyk het oor.

Gy muſt zeer gróf, wilt gy 't gebaande pad verliezen,
 Wilt ge, als wanhoopende, een gevaarelyker kiezen;
 En, met onduurzaam lóf te vréden, doen, gelyk
 Degroote Rémbbrand, die 't by Titiaan, van Dyk,
 Nóch Michiel Angelo, nóch Rafel zag te haalen,
 En daarom liever koos doorluchtiglyk te dwaalen,
 Om de eerſte këtter in de Schilderkunſt te zyn,

En ménig nieuweling telókken aan zyn' lyn ;
 Dan zich door 't vólgen van érvaarene te schérpen ,
 En zyn vermaard pénsfeel den rég'len te onderwérpen.
 Die , schoon hy voor niet één' van all' die meesters week
 In houding , nóch in kracht van koloryt bezweek ,
 Als hy een' naakte vrouw , gelyk 't somtyds gebeurde ,
 Zou schild'ren , tót modél geen Grieksche Vénus keurde ;
 Maar eer een' waschter , óf turfreedster uit een' schuur ,
 Zyn' dwaaling noemende navólging van Natuur ,
 Al 't ander ydele verziëring. Slappe borsten ,
 Verwongen' handen , ja de neepen van de worsten
 Des ryglyfs in de buik , des koufebands om 't been ,
 't Moest al gevólgd zyn , óf natuur was niet te vrèèn ;
 Ten minsten zyne , die geen régels , nóch geen réden
 Van évenmatigheid gedoogde in 's ménschen léden ;
 En doorzigt alzo min , als tusschenwydte , woog ,
 Nóch wikte mét de kunst , maar op de schyn van 't oog.
 Die door de gansche Stad op bruggen , én op hoeken ,
 Op Nieuwe , én Noordermarkt zeer yv'rig op ging zoeken
 Harnassen , Moriljons , Japonsche Ponjerts , bont ,
 En rafelkraagen , die hy schilderachtig vond ,
 En vaak een' Scipio aan 't Roomsche lichchaam paste ,
 Of de éd'le léden van een Cyrus méê vermaсте.
 En échter scheen hém , schoon hy tót zyn voordeel nam ,
 Wat ooit uit 's waerelds vier gedeelten hérwaarts kwam ,
 Tót ongemeenheid van optooifel veel te ontbreeken ,
 Als hy zyn' beelden in de kleederen zou steeken.
 Wat is 't een' schade voor de kunst , dat zich zo braaf
 Een' hand niet béter van haare ingestorte gaaf
 Gediend heeft ! Wie had hém voorby gestreefd in 't schild'ren ?
 Maar óch ! hoe éd'ler geeft , hoe meer zy zal verwild'ren ,
 Zo zy zich aan geen grond , én snoer van régels bindt ,

Maar

Maar alles uit zich zélf te weeten onderwindt !

Opdat een Dichter dan geen moeite, én tyd verlieze ;
 Dat hy voor alles een' leerzaame stóf verkieze,
 Het zy zyn' lust op Klucht, op Bly-, óf Treurspél vall',
 Eer hy eens dénke, hoe, óf wat hy zéggén zal.

Die leerzaamheid in Treur-, óf Blyspél is verscheiden.

Het Treurspél (laat u tóch het voorbeeld niet verleiden
 Van Grieksch, nóch van Latynsch Treurdichter, nóch 't ge-
 Der blinde vól'gen) wraakt in déze laater eeuw (schreeuw
 Een' stóf, daar zy gestraft, én in élénde blyven,
 Die zonder schuld zyn, óf onweetend kwaad bedryven.
 Het treuren, ik bekén 't, misvoegt een Treurspél niet ;
 Maar noemt men Spél, 't geen ons niets aandoet, als verdriet.
 Al kan ik OEdipus niet aanzien onbewoogen,
 Al tréft my zyne ramp mét schrik, én mededoogen ;
 Dat mededoogen, nóch die schrik kan myn gemoed
 Niet zuiv'ren van het kwaad, niet porren tót het goed :
 Welk inzicht wy het wit van alle Spélen houden.

Het Treurspél, zo wy 't wél aanmérken, had by de Ouden
 Geheel een ander eind ; zo dat mét groote lóf
 Die nu verwérplyke, én wanhébbelyke stóf
 Toen goed gekeurd wierd ; want zy strékte tót beweeing
 Der Républyken, op de éénhoofdige régeering
 Zo fél gebeeten, dat zélf de allervroomste man,
 Wanneer hy koning was, geschat wierd voor Tieran,
 Op wien der Góden vloek, van kind tót kind, moest kleeven ;
 Gelyk als had hy het verdoemlykst kwaad bedreeven,
 Die de eerste 't waardst kleinood der vólkeren geschaakt,
 En, als een schélm, zich zélf tót koning had gemaakt.
 Dus moest het overspél des nazaats van Thyéstés
 Mét Clytémnéstra door haar' eigen' zoon Oréstés
 Gestraft, én bloedschand zyn mét moedermoord betaald :

Daar andersins die stóf, wén zy wierde opgehaald
 In déze tyden, mét meer vruchts op onze zinnen
 Zou wérken, én de gunst van ménigen gewinnen,
 Indien eene and're hand dat wreeken ondernam,
 Of, zou 't Oréstés doen, indien 't by toeval kwam.

'k Zoude échter, als men my geloofde, een' Dichter raaden
 Eer toe te lékken op een' stóf, daar braave daaden,
 En deugden van een Héld ten voorbeeld strékten, als
 Een góðvergeeten boef te dingen na zyn' hals.
 Het loon der Deugd zal éd'le, én tédere gemoeden
 Mét béter voedsel, dan de straf der Ondeugd, voeden;
 ,, Dewyl de goede uit lust tót Deugd het kwaaddoen haat,
 ,, En fléchts de kwaade uit vrees voor straf het kwaaddoen laat.
 Men légg' vooral dan toe op stóffen, daar de vroomen,
 Lang worst'lend, het gevaar in 't eind te boven komen;
 En, wyl de ménfchen zeer verscheiden zyn van zin,
 Men voer somtyds eens een gestrafte aartsdwingland in.

Die stóffen haalt men, óf Horatius moet missen,
 Somtyds uit Fabels, dóch meest uit Geschiedenissen
 Der Ouden, die aan all' de waereld zyn bekénd.
 Op Bybelstóffen, óf op Zaaken, die omtrént
 Onze eeuw geschied zyn, is 't niet raadzaam zich te lékken:
 Gy moogt van OEdipus, van Clytémnéstra zéngen
 Al, wat u invalt; maar van Karel Stuart niet.
 Hoe licht verspraakt ge u: 't is te korteling geschied;
 En 't is zeer nér'lig voor, óf tégen Majesteiten,
 't Zy gy hén martelaars, óf schuldig noemt, te pleiten.
 Zie nu mét aandacht die verscheiden' stóffen van
 Maria Stuart, én Johanna Graij eens an.
 Wie déze voorstaat, schynt die ongelyk te geeven;
 Wie beide voorstaat, wordt van alle wind gedreeven.
 Wég dan van 't Schouwtooneel mét die beklémde stóf;

Wég mét de Moord tót Luik , óf Spanjens Erfprins , óf
 Paryfche Bruilóft ; ze is gevaarlyk fléchts te fchétsen ;
 Hoe nétter gy ze ontwérpt , hoe feller zy zal kwétzen.
 Waarom ook Bybelstóf op 't Speeltooneel niet paff :
 Tót die verhand'ling heeft alleen de Leeraar laft.

Gevalt u ook tót ftóf uws Treurfpéls eigen' vinding ,
 't Zal wildzang weezen , én vermeetele onderwinding.
 Gelyk als Arans Wraak , én Titus Wéêrwraak , óf
 Gelyk als Fabius Sévérus , wélker ftóf
 Der maak'ren onmagt uit het hoofd heeft moeten dichten ,
 Zynde onbekwaam om zich te wikk'len in gefchichten ,
 Als aan Médéa , én aan Spanjens Erfprins blykt ;
 Waar in de fchikking-na de kunst alom bezwykt ;
 Waar in 't karakter van de fchuldigen , én vroomen
 In 't allerminfte deel niet is in acht genomen ,
 Veel min de voeglykheid der zéden , daar 't zo naauw
 Niet eens op aankomt in een Spél , ter gunft van 't graauw ,
 En jongens uit het brein eens Windbuils opgefmeeten.

Vólg dan Horatius veel liever , min vermeeten ,
 Die u na de Ilias , én de Odyfféa wyft ,
 En dan uwe éd'le drift , ô Schouwfpéldichter , pryft ,
 Wén gy die ftóffen zo kunt kneeden , draaijen , wénden ,
 Dat zy nooit éveneens beginnen , loopen , énden.
 Des braafsten Héldenstuks uitmuntendft voorbeeld fteurt
 De kyker , zo hy 't niet gelooft te zyn gebeurd.
 't Gefchiede , óf 't geen wy maar gefchied te zyn vertrouwen ,
 Ja flechts een' Fabel , die we ook voor een' Fabel houwen ,
 Zét uwen Spélen veel meer kracht by , én gewigt ,
 Als alles , wat gy uit uw eigen brein verdicht.

De ftóf eens Blyfpéls , dat zeer zélden hooge zaaken
 Verhand'len moet , óf nooit , zal ons wél béft vermaaken ,
 En leerzaamft weezen , als mén vinnig fcheert de gék

Méteenig burgerlyk verfoeijelyk gebrék,
 Als afgunft, hoovaerdy, verkwisting, vrékheid, tooren,
 Of eigenbaat; én al wat tégen het behooren
 Van ménfchlyke ommevang, én goede zéden ftrydt.

En fchoon 't natuurlyk speelt, 't geen speelt op déze tyd,
 En hier, óf hier omtrént; zo moet men zich wél wachten
 Tót fchimp der feilen van byzond'ren zyn' gedachten
 Te laten gaan. Men toon' het kwaad in 't algemeen,
 Belach', beffraff' het, maar treed' niemand op de teen.

Ook moet de Deugd, hoewél beklaagd, niet blyven zuchten;
 Want alzo wél in Bly-, als Treurfpél, ja in Kluchten
 Is 't aangenaamer, dat de deugd daar wordt geleerd,
 Dan dat daar de ondeugd, óf de zonde in triomfeert.

Wat geeft het aan den vólke een wonder groot genoeg,
 Wanneer het Waarnar ziet zich na de réden voegen;
 Als hy die Pót vol goud, mét zo veel angst bewaard,
 Mét zo veel rouw gemift, na 't vinden onbezwaard
 Aan Ritfaard geeft, én door een édelmoedig kiezen
 Koopt rust voor kommer van 't bewaaren, én verliezen:
 Als Klaartje, onnozelyk bedroogen, én misleid,
 Door 't knaagend overfchót van Ritfaards deugdlykheid
 Wordt blyde moeder, én vernoegde bruid in 't nypen
 Der hooghfte nood uit vrees van ftraf voor haar vergrypen.
 Hoe ftoort in tégendeel de aanschouwer zich, hoe mort
 Men op de Loogenaar, dat zyn bedróg niet wordt
 „Geftraft in 't énde; maar, onaangezien zyn liegen,
 „En Juffers, Kameraads, ja Vader zélf bedriegen,
 Het alles uitvalt na zyns harten wénfch, én luft.

Hoe 't wordt ontfchuldigd by Córneille, is ons bewuft:
 Maar wordt zyn' réden van verfchooning aangenomen
 Voor overreeding; neen, 't wil in den man niet komen;
 Wy zien te graag, dat hy, wien we onrécht geeven, lydt.
 Wéshalven 't Huuwelyk van Niet, ook Haat-én-Nyd,

De Ontrouwe Dienstmaagd, én Pefroen, én Kwaade Grieten
Behaagen, omdat we ons gewénschte wit beschieten.

Die dan verdiende lóf in 't stichten van de Jeugd
Behaalen wil, geef straf aan Ondeugd, loon aan Deugd.

De stófeens Blyspéls zal men licht uit alle hoeken,
Uit avontuurtjens van oude Almenakken zoeken,
En wintersprookjens; want het onderscheid is klein,
Ofgy die élders haalt, óf uit uw eigen brein.
Die sléchts een kwakje kan in de Almenak bedénken,
Kan iemand daadlyk stóf tót Klucht, óf Blyspél schénken;
Zy doet zich honderdmaal van zéif op in de praat.

Maar 't is niet in de stóf, dat al de kunst bestaat;
Verscheidene andere sieraaden doen de Spélen
Zo vére in waerde van malkanderen verscheelen.

't Is nu onfeilbaar by de meeste jonge maats;
Wén ze in een' mag're stóf op de éénheid van de Plaats,
En Tyd maar létten, én wanneer ze in hunn' Bedryven
Geen gaaping lyden, nóch die lédig laaten blyven,
Dat hun Tooneelstuk dan verdient de lóf, én gunst
Der kénneren, én nét gemaakt is na de kunst;
Zich zélf inbeeldende, als dat is in acht genomen,
't Is dan vére in de kunst, ja vérr' genoeg gekomen.

Onnoz'le, 't is het minst, dat iemand in een Spél
Waarneemen moet, al past het by 't voornaamste wél.
De Byverdichtfels in uw' stóf zo wél te weeven,
Dat zy geen dubbelheid, nóch ander misstal geeven;
Zeer naauw te létten op het léggen van de knoop
Des ganschen handels; op het leiden van de loop
Tót aan de ontknooping; én 't natuurlyk fraaij ontbinden
Zyn kunsten, by geen onérvaar'ne licht te vinden;
Maar zeer noodzaakelyk, indien gy staat na lóf.
Want gy vindt uit zich zélf niet een' bekwaame stóf,

O Dichter, tót een Spél: ga vry in alle boeken
Na Fabels, ga vry na geschiedeniffen zoeken.

Door Byverdichtfels maakt men eene stóf bekwaam,
En door 't wél knoopen, én ontknoopen aangenaam.
Gelyk zélfs Titus, íchoon gebrékkig in veel' deelen,
Karakter, plaats, én tyd, én gaaping van tooneelen,
In rédeneering, styl, én taal, de ruuwe hoop
Trok in de ruuwe tyd mét algemeene loop.
Wat réden? De allergrootfte (ik zég sléchts myn gevoelen)
Is déze, dat in al dat woeden, al dat woelen
Zeer ongemeene, én zeer veel' Byverdichtzels zyn,
Die op een oogwit van het énde, élk in zyn' lyn,
Toelooopen, én het hart der kyk'ren door zulk marren
Doen haaken, hoe zich al dit warren zal ontwarren;
Gelyk de knoop ook naauw ontknoopt is, én 't besluit
Bekénd gemaakt, óf 't spél, zo 't voegt, is daadlyk uit.
Dit grootst, én eenig punt, dat nimmermeer, óf zélden
Was waargenomen by de braaffte Létterhélden
In 't Néderduitsch, én daar vooral op dient gelét,
Heeft aan Andronikus die luister bygezét.
Maar 't is meer by geval, als wysheid, toegekomen;
Want in Médéa is dat gansch niet waargenomen;
Hoewél de Dichter toen al oppermeeftter was,
En van Tooneelkunst durfde oordeelen, als van glas;
Gelyk hy 't klaar in zyn' voorréden heeft beweezen,
Waar in veel' wond'ren, veel' vreemdheeden zyn te leezen,
Déze onder and're: dat een botterik, een kind,
Geen man van brein zich zélfaan wét, nóch régels bindt;
Dat Aristotelés, nóch Flakkus van de gronden
Der Schouwtooneelkunst niet in 't allerminst verftonden;
Want die was Fielozoof, onkundig in die zwier,
En déze kon alleen wat zingen op zyn' lier.

Leervoorders, Dichter, dat ge uw Spél zo moet verdeelen
 In vyf Bedryven, dat geen gaaping uw' Tooneelen
 Van één scheidt, én aldus maake één Bedryf tót twé.

Dan volgen de Eénheid van de Tyd, én van de Stéè;
 En de ééne, én de andere in 't natuurlyk zo te dwingen,
 Dat zy niet al te lang, nóch al te vére en springen.
 Want, schoon een Spél geen vier én twintig uren speelt,
 Nóch dat juist uw tooneel geen heele stad verbeeldt;
 Ja zelfs al speelt het in een' straat maar, óf een' kamer,
 En in vier uren, 't is den kenn'ren aangenaamer.

Maak voorts, dat ge élk persoon zyn récht karakter geeft,
 Zo als Horatius dat nét beschreeven heeft.

Sier dan mét hevige hartstógten zo de Spélen,
 Dat lange rédens zélfs den kyk'ren niet verveelen;
 Maar dat, terwyl gy huun' gemoederen ontroert,
 Hunne aandacht wérd' gewét, én waar gy wilt, vervoerd.

Dan moet men op de kracht der redeneering létten,
 Die geen gemeene zwier den Spélen by zal zétten;
 Vooral, indien het wél berédeneerd verhaal
 Doorgaands is opgepronkt mét zuiv're fraaije taal,
 En zwier van trant, én rým. Al is het sléchts voor de ooren,
 Als wy maar iets gemeens op nétte rýmtrant hooren,
 't Behaagt, én is'er pit van zin by, ó! dan doet
 Taal, trant, én rým zeer groot gewéld op ons gemoed.

Maar dénk niet, dat alleen de lóffelykste leering,
 De nétste rýmtrant, nóch de béste redeneering
 Een Spél bevallig maakt; gy moet geleerd, én fyn
 Van zin, én woorden, maar vooral verstaanlyk zyn;
 Want schoon een Spél verdiende all's waerelds lóf in 't leezen;
 't Moet, zo men 't hoort, én ziet, terstond begryplyk weezen,
 Of't neemt niet op. Zo méde, indien gy dingt na lóf,
 Moet gy die haalen uit, óf passén op uw' stóf.

Geen Spèl ter waereld kan behaaglyk zyn, nóch fluiten,
 Schoon 't saamgefmeed waar' van geleerdheid, zo zy buiten
 De stóf blyft, én niet klaar verftaanelyk dringt voort
 Na 't einde, óf zo zy na de ontwarring wordt gehoord.

'k Weet, dat ik lichter, én mét meerder vrucht de ftraalen
 Der héd're middagzon mét houtekool zou maalen,
 En zo vergeefs haar' vaert najachten mét myn' rén,
 Dan Hoofds, én Vondels lóf behoorlyk mét myn' pén
 Beschryven, óf hunn' kunft navólgen in het dichten;
 'k Erkén die mannen voor de grootfte, én klaarfte lichten
 Der Néederduifche taal, én Dichtkunft. Maar, wat is 't?
 Het heeft hén échter beide op ons tooneel gemift
 Mét all' hunn' taal, én kunft den vólke te behaagen;
 Alleen omdat ze niet geftaág na 't énde jaagen,
 Of veel doen zéggen na de ontknooping, 't geen zo goed,
 Als 't voorige is, dóch wordt verfpild in overvloed.
 Omdat ze ook al te hoog door hunn' geleerdheid draaven,
 Veel te ydel kwiftende op een Schouwtooneel de gaaven,
 Waar méê zo grootfch, én tróts de Héldendichtér bromt,
 En daar zyn wérk zo groot een' luifter door bekomt.

Waar is in Néérland een' begaafde pén gevonden,
 Die zo, als Zégemond by Bato, in de gronden
 Der Gódsdienft indringt, óf die ze uitdrukt zo geleerd?
 't Is échter veel te hoog, én diep gerédeneerd
 Op een Tooneel voor 't vólk, 't wélk, zonder 't brein te flypen,
 Gemaklyk ftraks de zin der woorden wil begrypen;
 Ja, fchoon het geen ze zégt geheel verftaanlyk was,
 Het komt tót voortgang van de handel niet te pas.
 Men haakt te weeten, hoe 't na veel' gevreezde élénden
 Mét Bato, om wien 't hart bekommerd is, zal énden.

't Gefprék, dat Potifar ook voert mét Jozéf in
 Egipte wégens 't feeft van Apis, én de min

Van Isis, weet heel nét der oude Egiptenaaren,
 En Jooden gódsdienst af te beelden, én verklaaren.
 't Is fraaij van styl, én stóf; 't is leerzaam, ik beken 't;
 Maar 't stoort de kyker, die, verlangende na 't énd
 Van Jozéfs lótt, én hoe hém Jémpfar in dat branden
 Van minne, én 't hard gety van twyff'len, aan zal randen,
 Mét wéêrzin aanhoort al het zéggen, hoe vol pit,
 Hoe kunstig 't zy, dat niet récht toegaat op dat wit.

Dus zal den kyk'ren ook in Vondels meefte Spélen,
 Wén 't eigen' maakfels zyn, het laaft Bedryf verveelen;
 Als méde 't geene by den Ridder Hoofd de Vécht
 In 't Spél van Vélzen na Graaf Floris néêrlaág zégt;
 Omdat de gansche stóf verhandeld, hét verlangen
 Voldaan is, én die brók fchynt aan het wérk te hangen,
 Gelyk een' wén hangt aan een lichchaam; schoon 't verhaal
 Al't voorige overtroffe in vinding, zwier, én taal.

Te veel geleerdheid kan de kyker ook niet achten;
 Al, 't geen hy niet verftaat, verbyftert zyn' gedachten.
De Zonne volgt het fpoor van 's ouden Thitons bruid,
En fteekt den hémel alb' zyn' mindere oogen uit,
 Zégt Hoofd in Vélzen, én befchryft aldus het daagen.
 De meefte vatten 't niet; hoe kan het hén behaagen?
Gykwaamt dus verre van het Zuiden, daar de Kreeft
De Mooren verft, de boom zo weinig fchaduw geeft,
 Zégt Vondel éven na't opfchuiven der górdynen
 In Salomon, fléchts om het land der Abiffynen
 Bekénd te maaken; maar wie kan de zin verftaan,
 Die in geen ander fchool, dan 't Néêrduitsch heeft gegaan?
 Ten zy hém de omgang mét Geleerden, óf het leezen
 Van boeken in die stóf miffchien hébbe onderweezen.

Ik bid, ó Vaders van het Néêrduitsch gedicht,
 Dat ge eene vryheid, die gy fpruiten ziet uit pligt,

Aan de allernéd'rigste, én gehoorzaamste uwer zoonen
 Om 't goed gevolg tóch wilt mééwaariglyk verschoonen.
 Gy weet, dat myne drift, mét openhartigheid
 Verzéld, niet tégens u, geduchte Meesters, pleit;
 Maar mét u. Kón ik u hërroepen in dit leeven,
 'k Stél vast, gy zoudt uw' stém aan myne pooging geeven;
 Geen and're geeft bezielt de drift myns véders, dan
 De kunst zo hoog in tóp te voeren, als ik kan.

Gelyk wy weteen, dat gy jaaren lang voordézen
 De Stryd van Ajax, én Ulyssés hébt verweezen,
 En Théseus, én wat meer van u te voorschyn kwam,
 O Ridder, braafste télg van uw' beroemde stam,
 Omdat een' laar're tyd meer lichts gaf aan uw oordeel,
 En dat gy uit de minste aanwyzing trokt uw voordeel;
 Zo zoudt ge ontwyfelyk nu, dewyl de kunst mét magt
 Van braave mannen, én veel blókkens is gebragt
 In hooger' luister, veel gebréklykheids bespeuren
 In uwe Spélen, én die voor ongangbaar keuren.

En gy, ô Vondel, gy, die myn voorganger zyt
 Mét Jépthas voorberécht, gy die de kunst van tyd
 Tót tyd verbéterde, én beschaafde na de wétten
 Der Ouden, om die op de hoogste tóp te zétten;
 Gy zoudt my achten, én beminnen, omdat ik,
 Zynde ééns mét u, op één én 't zélfde doelwit mik.
 Al moet ik nu én dan in u een' misflag wraaken;
 Elk heeft het oog op u. In Zé is 't zékerst baken
 Eenschip op strand. De liefde, ô groote mannen, doet,
 Dat veele, 't geen gy zélf verwérpen zoudt, voor goed
 Aanneemen, én op hén vergramd zyn, én verbólgen,
 Die u, gelyk als zy, niet blindelings en vólgen.
 Gy gingt mét andere, wy gaan mét u te raad';
 Wy pryzen, zonder te verschoonen, wat misstaat,

Uw' wérken hémelhoog, én weeten, wélke schatten
 Van diepe wysheid, én geleerdheid zy bevatten.
 Mist gy in eenige kunstwétten van een Spél;
 Al't ov'rige is geheel verwonderlyk, én wél.

Maar laat ons wéér tót ons begonnen oogwit komen.

De stóf, de schikking, én bewoording waargenomen,
 Voeg dan, Tooneelpoët, daar uw' sieraaden by,
 En tooij voorts mét dielyft uw' schoone schildery;
 Want, vérre van dat wy versierfelen versmaaden,
 Wy lyden, dat een Spél voorzien zy mét sieraaden
 Van allerlei slag, met kleed'ren, toestél, pracht
 Van Schouwtooneelen, ja machienen zélf. Maar wacht
 U zélve, dat ge u niet verwacht in al't vermooijen.
 Want, dénkt ge alleen, hoegy uw lystwérk op zult tooijen,
 Verdoolde Schilder, 't is een' zaak, die zélve spreekt,
 Dat u de magt van wél te schilderen ontbreekt,
 Dus zoudt ge uwe onmagt graág vermommen in sieraaden,
 En, als de Pinksterbloem opsmukkende, overlaaden
 Mét blaak'rend klatergoud, mét diamant van glas,
 En schótfse paerlen, 't komt te pas, óf niet te pas.

Als ons een' Juffer, die wanstallig was van léden,
 Verlépt, én mager, dóch in kófstelyke kleeden
 Gedóft, wierd voorgestéld, én néffens haareen' Meid
 Mét flukscheléden, onvoorzien van kófstlykheid,
 Wiens hédere oogen, wiens onafgesneeden' haaren,
 En ongezóchte kleur haareigen sierzel waaren;
 Wie koos de laatste niet voor de eerste? én zo mét pracht
 Déze ook op 't sierlykst op te pronken waar' getracht,
 Hoe zou 't natuurlyk schoon afsteeken, én vermeeren?

't Zy vér dan, dat ik geen sieraaden zou begeeren;
 'k Bemin die, maar voor al bemin ik, door de gunst
 Der Zanggódinnen, stóf, én schikking na de kunst.

Voor't overig, indien ze'er voegen, kuntgeu dienen
 Van klee'd'ren, van tooneel, vliegwerken, én machienen
 Op't vreemdft, én kóftlykft; maar ik raad u, zo't fieraad
 Zou ftryden mét de kunft, dat gy het achterlaat.
 Deaanichouwer échter zal zyn inzicht wél bekomen,
 En gy uwe achting, is de kunft wél waargenomen.

Ik mérk, hier héb ik de één, óf de ander wéér verftoord:
 Sta vaf, hy komt me voor de twéde maal aan boord.
 Hoe? zégt hy, wilt gy op de Schouwtooneelen lijen
 Nóch geeften, nóch gevécht, nóch weidsche opfnijerijen
 Van woorden? is u zélfs geleerdheid in de weeg?
 Wél, hoe wy't maaken, u is't nimmermeer te deeg.
 Weet gy wél, wat gy wilt? uw' pén, geneigd tót gifpen,
 En geeft'en, zoekt ook ftóf in't béfte tót berifpen.
 Gy meent, zo't fchynt, alleen het alles te verftaan;
 Maar maatigt u voorwaar te groot een voorrécht aan.
 Een Spél, hoe fraaij gemaakt, deugt langer niet mét allen,
 Of't moét *Nil Arduum Volentibus* gevallen.
 Van waar komt u die waan? zégt, Konftgenooten, zégt,
 Wat ge ooit gemaakt hébt, dat veel eer heeft ingelégd?
 Uwe Overzétfels uit Latynsche, én Franfche Spélen,
 En Kluchten, hier én daar verlapzalfd in't verdeelen
 Van Handelingen, én Uitkomstén? zégt, wordt dat
 By u voor zulk een' kunft, én meesterftuk gefchat?
 Of zyn de Spélen licht, van uw' byzond're léden
 Wéleer gemaakt, de grond van uw' vermeetelheeden?
 Bréng hier de Koninks bruid, én Didoos Dood, bréng vry,
 Het Vlies, Diana én Endimion daar by
 Mét hunn' Machienen, én Vliegwerken, Kunstgenooten.
 Staan die zo vaf, én onverwrikbaar op hunn' kooten?
 Zyn dat die déftige voorbeelden van de kunft?
 Och! zo men over die wanschépsels zonder gunft

Eens 't oordeel véllen, én zyn hart récht uit zal spreekén ;
 Wat zyn zy anders, als een bayerd vol gebréken ?

De man heeft groot gelyk, al kan hy zélf misschien
 Daar in niet eene fout mét eigene oogén zien.
 Ja lichtlyk had hy die ten hémel toe gepreezen,
 Ten waar' wy hun gebrék zélf hadden aangewezen.
 Maar dat zy évenveel ; gebréken zyn altyd
 Gebréken ; maak gy sléchts, Poëet, dat gy die mydt ;
 't Zy ondervinding, óf opmérking slype uw oordeel,
 't Zy onze misflag, óf ons voorbeeld u dat voordeel
 Aanbréngé ; zie ons vry voor uwe wétsteen aan,
 Als gy maar schérp wordt, zo zyn wy, én gy voldaan.

Opdat nóchtsans zyn ruuw, én onbezonnen laaken,
 Wanneer wy zwygen, ons niet schuldig schyn' te maaken
 Aan al te gróve, én nooit gehoorde uitspoorigheên ;
 Of dat de blindheid van zyn hévige yver geen,
 Of weinig onderscheid misschien weet aan te mérken
 In oude Spélen van byzond're, én in de wérken
 Van 't Kunstgenootschap ; is 't, gelooven we, onze plicht,
 Ten deele, dat men hém wat nader onderricht.

Onze oude Spélen, eer wy Kunstgenooten wierden,
 Zyn vodden ; maar die toen het Speeltooneel versierden,
 Als iets uitsteekends, én te dier tyd hoog geroemd :
 Zo dat men die alleen mét réden vodden noemt
 In vergelyking van onze and're laater' stukken,
 Waar voor zy moeten, én zeer gaerne willen bukken.

„ Wy hadden toen een' drift tót dichten ; waaren heet
 „ Op straatlóf ; stonden ook na de eernaam van Poëet ;
 En, zynde gansch niet in tooneelkunst onderweezen ;
 Maar hier én daar ter loop wat hébbende geleezen,
 En nu én dan een Spél beschouwd mét groot vermaak,
 Beeldde élk van ons zich in zeer lichtelyk, luk raak,

Een Spél te maaken, dat den kyk'ren zou behaagen;
 Gelyk 't ook (meer geluk, als wysheid) kwam te slaagen.
 Enfchoon men in de kunst niet zeer érvaaren was;
 Die drift, dat weinig zien, én leezen kwam te pas;
 De drift, omdat ze ons om de Lauwerkroon déé stryden;
 Het zien, én leezen, om aanstootlykheên te myden.

Bréng nu de Koninksbruid, bréng Didoos dood, bréng vry
 Het Vlies, Diana én Endimion daar by.

Dat zein de hélle dag, dat zy te voorschyn komen;
 En zien we eens, of 't voornaamst niet is in acht genomen.
 't Voornaamst? wat is 't voornaamst? De zéden, én de taal.

Alle ontucht is 'er uit verbannen teenemaal,
 Zo wél in woorden, als in wérken. 't End is leeren,
 En stichten. Dido, omdat zy zich liet onteeren
 Door dulle liefde, én brak haar' duur gezwoorene eed,
 Stort over hals, én hoofd door eigen' schuld in 't leed,
 Dat haar bestélp. Diane is wél te récht een baken
 Voor maagden, die in ongelyke liefde blaaken.
 Verwaten' dwinglandy krygt in de Koninks bruid
 Een' schrikkelijke, dóch verdiende straf. De buit
 Van 't Gulde Vlies, mét zo veel moeite, én kunst verkreegen,
 Verstrékt een' spiegel voor de ondankb're, die zich tégen
 Ontfangen' weldaán niet behoorlyk kwyten; maar
 't Beloofde loon van dienst, én uitgestaan gevaar
 Den Hélden weig'ren; all' voorbeelden om te stichten.
 Behalven dat de taal in dagelyksche dichten
 Nooit waargenomen was zo keurig, nóch zo kiesch,
 Als in de Koninksbruid, én in het Gulde Vlies.

Ook zyn zy zéker zo niet buiten alle wétten,
 En régels, of, indien men voet by stuk wil zétten,
 'k Durf staande houden, dat'er Tyd, nóch Plaatsaan schort;
 Te weeten zo, gelyk ons voorgeschreven wordt

Van Vondel, Vóssius, én and're Létterhédén,
Die toen de régels op de Schouwtooneelkunst stédén:
Nóch is op élks perfoons Karakter wél gelét.

Zo mede is't Doelwit, daar het wierd op aangezét,
Na wénsch beschooten: want doordien men zich moest dienen,
Om vólk te lókken, van vliegwréken, én machienen,
Is't Gulde Vlies alleen gemaakt tót zulk een énd;
En streek daar in de prys, als ieder is bekénd.

Ik zwyg van Didoos dood om niet te breed te weiden;
Hoe haar' gevoelige, haar héftige, én verscheiden'
Hartstógten veeler ziel zo troffen, dat men licht
De ontroernis van 't gemoed kon speuren in 't gezicht.
Het oogmérk was alleen mét ongeziene dingen,
Met aaperyen, én mét veel' veranderingen,
Waar door men de oogen der nieuwsgierigen verrukt,
Den Armen dienst te doen, gelyk 't ook is gelukt.

Maar Julfus tusschen 't Spél; kunt gy dat ook mét réden
Goed maaken? Neen wy, maar, ey, laat de Gék mét vréden;
Want schoon'er Julfus gansch niet voegt, gy zélf misschien
Zyt gék genoeg, om 't om die Gék te komen zien.
Een gaauwerd héeft groot récht zich over hém te steuren;
Maar, opdat hy het boek niet kwaad zou stukken scheuren,
Is't Spél afzonderlyk gedrukt, zo dat de man,
Van Julfus wégen, dat geruist doorleezen kan.

't Zyn échter vódden, laat'er ons niet lang van léggen
En maalen; dóch alleen dit in 't voorbygaan zéggen;
Dat zulke vódden niet verwérplyk zyn, zo lang
Geen béter kénis van Tooneelkunst gaat in zwang;
Gelyk wy hoopen, dat op 't voorbeeld van de stukken,
In 't licht gebragt door 't Kunstgenootschap, zal gelukken.
Want, óf men die uit haat, óf uit onkunde doemt,
En die lapzalvery, óf overzétfels noemt;

Nooit zal een lósból ons, hoe hy ze ook wil benaamen,
De lust beneemen, nóch de kunst daar in beschaamen.

Men geeft Agrippa, én Andromaché alleen
Voor overzéttingen; die lóf, én anders geen,
Begeeren wy, indien'er lóf steekt in 't vertaalen,
Dat wy de laagste prys daar in licht niet behaalen.

Maar stél daar Orondaat én Statira niet by,
Nóch 't Spookend Weeuwteje. Weet onkundige, én leer vry,
Dat uit het onderscheid van die verschaafde wérken
Zeer lichtlyk 't wanstal van hun voorschrift is te mérken;
En, voor die gaauw is, af te kyken, op wat voet
Een kunstenaar in zyn verbét'ren aangaan moet.
Maar, zéker, als hy, na veel blókkens in die gronden
Doordringende, ook de kunst zal hébben uitgevonden,
Dan zal hy weten, wat het inheeft, eer een Spél,
't Geen onórdéntlyk was gemaakt, maar taamlyk wél
Zich in de régels schikt; én dat men mét veel meerder
Gemak een Spél op nieuws kan opslaan, én veel eerder.
Gelyk men lichter een voortréffelyk gebouw
Van nieuws optimmeren, dan een misvertimmerd zou
Verhélpén, dat het aan Bouwmeesters zou behaagen.

Wie twyfelt, kan aan hén de waarheid licht bevraagen,
Die tót Régénten van de Schouwbürg zyn gestéld.
Hoe groot eene arbeid zy aanwénden, hoe veel géld
Zy willen geeven, hun Tooneel, misbouwd voordézen
In deaanvang, zal nooit zyn, gelyk 't behoort te weezen.
Maar, zo zy 't floopten tót de grond toe in 't geheel,
Het waar' hén kleine kunst een pryslyk nieuw tooneel
Te bouwen. Al, wie hun verbét'ren échter lastert,
Toont zich van réd'lykheid, én réden vry verbafterd.

Indien Virgilius wist goud te puuren uit
De drék van Ennius, én eene ryke buit

Haalde uit Homérus: zo't de lóf niet kon verkleinen
 Van de allerbêste Blyspéldichter der Romeinen,
 Dat hy twé Spélen van Ménander smolt in één,
 Toen hy zyne Andria toestélde: én mag't zo heen,
 Dat Plautus, Nævius, én Ennius uit taalen
 Van anderen't sieraad van hunn' gedichten haalen,
 Ja vaak de stélling, én de styl: én is't geen schand
 Voor u, Guarini, dat gy in uw Vaderland,
 Dat ge in uw' Moedertaal hébt Tasso uitgekoozen,
 En mét de stóf van zyn Amintas zonder bloozen
 Uw Pastor Fido siert; ja acht gy't u tót lóf:
 Beroemt Córneille zich somtyds, dat hy zyn' stóf
 Uit Spanje haalt, al heeft hy zélf zeer klaar doen blyken,
 Dat hy in vindingen geen Dichter hoeft te wyken:
 Vond niemand immer van Racine kwaad, nóch vreemd,
 Dat hy de Thébais, de Ifigenië neemt
 Uit Grieksche dichters, én Latynsche: kan't betaamen
 Aan Molière, dat hy, zonder zich te schaamen,
 Vólg't in zijn meeste wérk de Italiaanen na,
 Die hunne geestighéên, én kwinten zonder gâ
 Uit Aristophanés wéèrom, én Plautus trékken;
 Ja zal het hén tót lóf, in plaats van laster, strékken.
 Waarom onthoudt men ons zo wélverdiend een gunst?
 Waar hapert het? is't nyd? is't onkunde in de kunst?
 Wat meent ge, als Plautus zyn' Menéchmen, in Kwieriynen
 Veranderd, héden zag op ons tooneel verschynen,
 Dat hy zich bélgen zou, om't geen'er af, én by
 Gedaan is? évenééns naar alle schyn, als wy,
 Zo iemand iets, door't Kunstgenootschap uitgegeeven,
 Veranderde. Ieder mag op 's anders voorgaan streeven
 Na hooger' lóf; ja wie verbétert, heeft verdiend
 Mét réden, dat hém zyn voorganger houd' voor vriend.

Want die verbéteraar haalt dikmaal uit het duister
 Vergeeten' wérken, zét bekénde stukken luister,
 En aanzien by; dóch deelt op geenerleije wys
 Door dat verbét'ren in 's voorgangers waare prys;
 Al mag men hém ook zyn' verdiende lóf niet weig'ren.
 Daar in het tégendeel, die hooger willen steig'ren,
 Dan hunne magt is, én verslimmeren een stuk
 Mét hun verand'ren, maar hun eigen ongeluk,
 En schand bewérken. Het verand'ren, ja 't vertaalen
 Kan ons zo groot een' lóf, óf laster doen behaalen,
 Als't maaken. Hy dan, die mét lóf zyn' handen slaat
 In 's anders wérk, betoont, dat hy de kunst verstaat.

Maar (schreeuwen zy, die ons mét schémp, én laster dreigen)
 Dat praaten géldt niet; toont ons eigen' wérken, eigen'.
 En geen verhanfelde, óf vertaalde, zo gy wilt
 Voor Dichters gaan. Wy zien, hét is maar tyd verspild
 Hén te onderréchten; Maar wy doen licht eenig voordeel
 Aan 's onderzoekers, én aan 's jong'ren Dichters oordeel.

De Malle Wédding is ons eigen' wérk; hoe vreemd
 Gy't vindt, dolle yveraars, én waar voor gy't ook neemt?
 O ja, hoe gy't benydt, wy durven ons dés roemen
 En is 't de vinders niet, de makers daar van noemen;
 Zo wél, als Æschylus, zo wél, als Sophoklés,
 Zo wél, als Séneca, óf als Euripidés
 De makers zyn van hunn' zo wyd befaamde Spélen,
 Al is 't, dat we in waardy zeer veel van hen verscheelen.

Gelyk hunn' wérken zyn verhanfeld, nóch vertaald,
 Hoewél de stóffen zyn uit anderen gehaald,
 Zo is de Wédding ook. Deschikking; rédenearing,
 En styl is de onze. Dat het strékt tót dubb'le leering
 Is onze vinding, én uitvoering: anders geen
 Genót ontleenen we, als de ruuwe stóf alleen.

En wat verscheelt hét óf men die uit Schouwspélboeken,
 Geschiedenissen, óf Vertéllingen ga zoeken;
 't Zy darmen die uit Grieksche, óf Roomsche Dichters heeft;
 't Zy ze ons een Franschman, óf een Néderlandër geeft.

Maar 't zy, zo 't wil; 't gaat vast, dat onze Spélen échter
 Voor lóflyk zyn gekeurd by de allerstréngste réchter;
 Dat zy den Armen géld; den Kunstgenootschappe eer
 Gegeeven hébben, én nóch geeven meer, én meer,
 Sint 't Burgermeesteren belíeft heeft zich te ontférmén
 Der édeler gemeente, én hooge nood der Armen.

En, zo die yver voortgekweekt waar' door de gunst
 Dier Mésenaaten, én voortzét'ren aller kunst,
 Men had wél haast de mist der wryt'ren doen verdwynen
 Mét eigen' vinding, én ter Schouwburg doen verschynen
 Sardanapalus, én 't geen reeds begonnen is,
 't Zy Hartóg Karel, 't zy Prinsés Sémiramis.

Die yver nu zou zich mét nieuwe lust versterken,
 Als eens die yver mogt mét volle vryheid wérken;
 Als eens het knibb'len, én krakkeelen om 't gezag
 Der Schouwburg eind nam, dat men billyk hoopen mag
 Van hén, die Rédders zyn der Schouwburg, beide Heeren,
 Op wien men niet vergeefs iets red'lyks kan begeeren.

Zo die eens wilden hunn' geneegenheid... Maar stil,
 Wat zég ik? twyfel ik meer aan hunn' goede wil,
 Dan aen hunn' magt? én zou 't niet schynen, óf ik proeven
 Van hunn' geneegenheid tót goeddoen zou behoeven?
 Is my dan onbekénd, dat hunne geeft, begaafd
 Mét deugd, én kénnis, op het spoor der Hélden draaft;
 En dat men 't zélfde bloed ziet speelen door hunne aders,
 Dat certyds heeft beziel'd hunn' Vaders, én Voorvaders,
 Om allerlei je slag van nutte weetenschap,
 En deugd te voeren op de uitsteekenste eeretrap?

Ja wantrouw ik, dat zy niet alle Misbruik zullen
 Wégneemen, die hunn' plaats zeer waardiglyk vervullen?
 Voorzéker neen. Ik kén hunne éd'le geest, én drift,
 Die goed van kwaad, én zyn van schyn zeer keurig tichift
 Alleen uit liefde; niet, dat zy de kunst verplichten,
 Om lang te leeven in verdiende lófgedichten.
 Zy hébben magt, én wil. Wie wanhoopt aan de daad?
 Wie twyfelt, dat zy zyn der kunsten toeverlaat?

Indien men nu eens mét opmérking gaat bezéffen
 De midd'len noodig om de kunst in tóp te héffen,
 Zy zullen weinig, én voorwaar naar alle schyn
 Zeer licht te vinden, zeer licht uit te voeren zyn.

't Voornaamst zal weezen, dat men toevoege eer, én voordeel
 Den kunstenaaren van érvaarenheid, én oordeel.

Want niets is zékerer, als dat men hier te land'
 Al, wat geen winst geeft, acht voor zonde, ik zwyg voor schand';
 Zo dat hy in de vloek des Hémels schynt gebooren,
 Die tót vermaak, óf nut der ménschen heeft verkooren
 Eene oeffening, wén zy geen rast'lyk voordeel geeft.

Ik weet wél, dat nooit eeuw ter waereld is beleefd,
 Nóch land gevonden wordt, daar 't géld niet alle ménschen
 Zo zeer bekoort, dat zy byna niets hoogers wénfchen.

'k Weet, hoe de Vader van Ovidius wéleer
 Zyn' Zoon waarschouwde mét het voorbeeld van Homeer.

'k Weet, dat by ieder één alom in alle tyden
 Het gild der Dicht'ren smaad, én arremoê moet lyden.

Ook weet ik, dat men naauw een kreupel Dichter vindt,
 Die niet verwaand'lyk zyne inbeelding voedt mét windt
 Van eigenliefde, én wien men niet gestaåg hoort praaten,
 Als óf'er 't land aanhing; O! 't schort aan Mécénaaten,
 't Schort aan Augusten, dat de kunst zo wordt verkleend,
 Wyl vaak een kunstenaar (daar hy zich zélf méê meent)

Moet

Moet achter staan, én plaats aan lompe platters maaken,
 Wanneer men hier óf daar verhandelt groote zaaken.
 Ons Dichters diende élk één mét eer in plaats van smaad
 Te onthaalen, én het zou beklyven aan de staat.
 Dus zwétzen ze alle, die zich léggen op het rymen,
 En fléchts twé woorden op malkand'ren kunnen lymen,
 Zich Dichters noemende, gelyk als óf de grond
 Eens déftigen gedichts in 't rym alleen bestond.

Maar vérré zy het, dat ik immer tót verkleining
 Der Dichtkunst hébben zou zo averéchtsch een' meining.
 Ik spreek van mannen, 'k spreek van mannen van verstand,
 Niet, die, verrukt door drift, iets vatten by der hand;
 Maar die mét overlég, mét wélberaaden' zinnen
 Al, wat zy doen, niet min uitvoeren, als beginnen;
 Die na lange oefening, én aangewénde vlyt
 Niet fléchts hunne ov'rige, maar kóstelykste tyd
 Aan 't zuiv'ren van de taal, 't polysten van de zéden,
 Aan 't vórderen van kunst, én deugd mét vrucht besteeden.

'k Bén échter niet in die inbeelding, dat de Stad,
 Of Staat de Dichters moest beschénken uit haar' schat;
 Of om hén gunst te doen der Armen nut besnoeijen.
 Neen; uit hunne arbeid moest hunne eer, én voordeel vloeijen;
 De kunst moest zyn door de eer des kunstenaars vereerd;
 Der Armen nut door 't nut des kunstenaars vermeerd.
 Zo gaat het élders mét de Dichters. Hier te lande
 Alleen verfrékt die kunst tót 's Dichters schade, én schande.

Wat raad? wat middel? dit; ('k Bid, dat hy my verschoon,
 Zo de één, óf de ander 't licht mogt duiden t'zyner hoon)
 Dat, die men aanstélde om de Spélen te waardeeren,
 Niet eerst het Spéllen, én Duitisch spreekén nóch moest leeren;
 Maar dat hy, zo hy niet gezien had in de grond
 Der kunst, ten minsten taal, én trant, én rym verstond.

Of liever dat men tót Régénten keurde mannen,
 Die 't onkruid weeten uit het heilzaam kruid te wannen;
 Die weeten, waar de deugd der Spélen in bestaat;
 Wat aan 't gemeenebést der Schouwbürg schaadt, óf baat;
 Die wél bedacht op alle omftandigheeden létten,
 Om deugd mét kunst, én kunst mét voordeel voort te zétten,
 En zonder draalen uit te voeren mét een woord,
 Of wénk all' de omflag, die'er tót een Spél behoort.

Wanneer de Schouwbürg dus verzien waar' van Poëeten,
 En van Régénten, is't niet lichtlyk af te meeten,
 Dat mét der tyd de kunst bekénd, geacht, bemind
 Zou worden? Zéker, ja. Een vader zou zyn kind
 Na 't lóflyk tydverdryf der Schouwbürg dan niet schaamen
 Te zénden; ja het zou den vad'ren zélf betaamen
 Te komen op een' plaats, daar de ontucht wordt geweerd,
 En burgerlyke deugd, én tucht mét lust geleerd.
 In stéé van dat ze nu hunn' kinders vaak bekyven,
 En van de Schouwbürg hén gebieden wég te blyven
 Sléchts door vooroordeel, dat niet stichtelyks, nóch goeds,
 Nóch Kunst, nóch Deugd aldaar gebragt wordt op de toets:
 Maar dat men niets vertoont den vólke, als beuzelingen,
 En vodden, én (wie weet?) oneerlyker dingen.

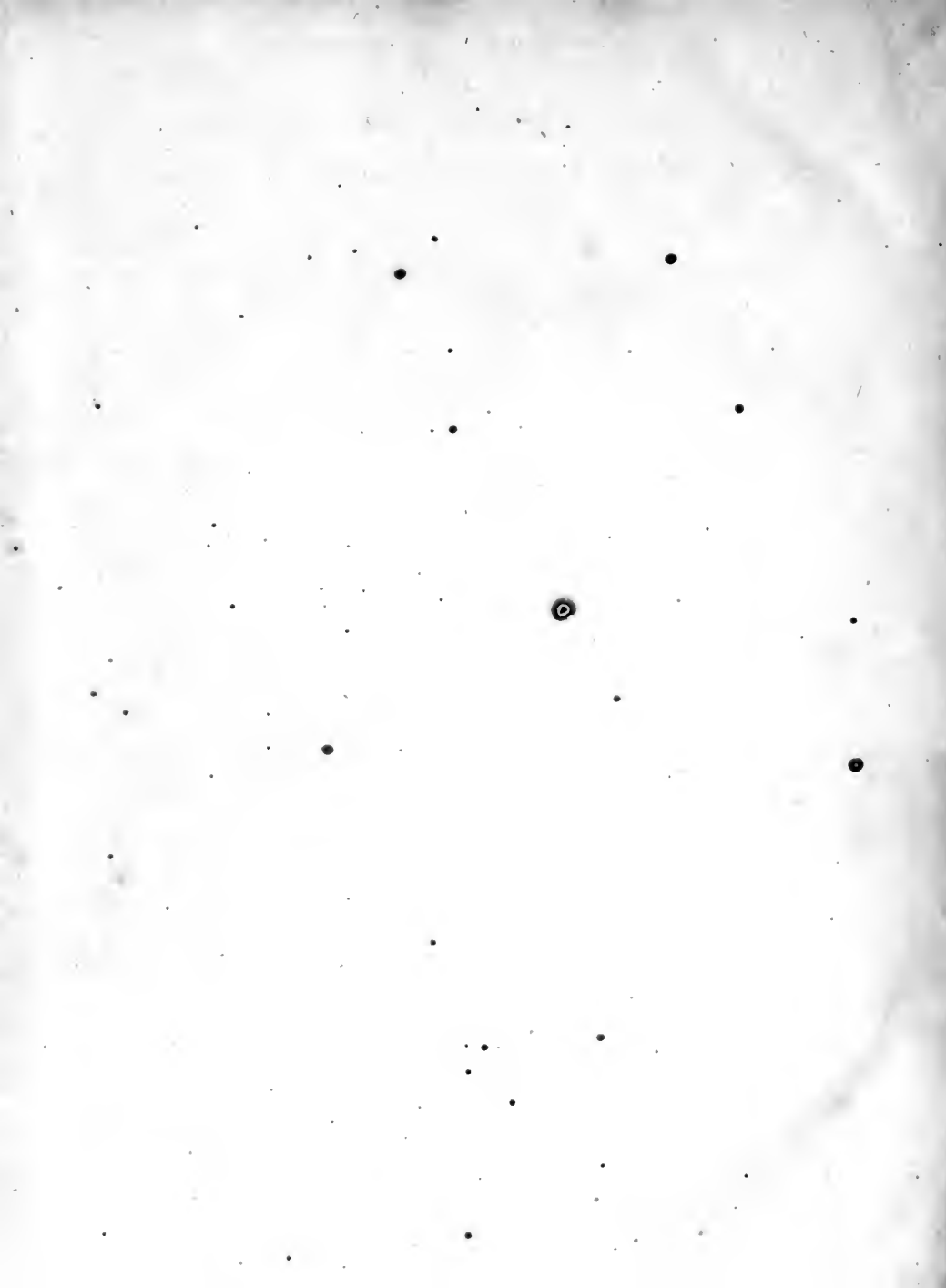
Dan zou de Schouwbürg zyn een tydverdryf, dat vreugd,
 Doorzult in leeringen, zou geeven aan de Jeugd;
 Dat onze schoone Stad tót luifter zou verstrékken;
 En veeler mildheid tót der Armen gunst verwékken.
 Daar ze in het tégendeel haar naderend verval
 Tót aller Dichteren verdriet verhaaften zal,
 En worden zo, als ze eerst geweest is, óf licht slimmer,
 Ja zélf by yder zo veracht zyn, dat ze nimmer
 Haar hangend hoofd wéêr op zal beuren, én het nut
 Der Armen missen zulk een' mérkelyke stut.

Wélk fchaad'lyk onheil naar élks hoopen, én vermoeden
Zeer haast VAN BEUNINGEN, én HUDDE zal verhoeden,
Twé Burgervaders, die, nooit moê, nóch afgemat,
Met zwaare, én ftaáge zórg tót wélftand hunner Stad,
En haar' verbét'ring zich alleenlyk niet bekommeren,
Maar zélfs mét zugt voor 't nut der Armen zich beflosseren.

Wat loon voor zulke, én zo veel wéldaán? Deze vreugd
Der deugdigen; dat Deugd is 't waare loon van Deugd;
En dat hunn' lieve Naam, oprécht mét lóf beschreeven
In braave boeken, lang zal leeven na hun leeven;
Opdat hunne arbeid, die uit Deugd haare oorsprong nam,
Een voorbeeld ftrékke aan hunn' Nazaaten te Amfterdam.

Special 94-B
2696

